

EGYHÁZI KÖZLÖNY

VEGYES TARTALMÚ S IRODALMI FOLYÓIRAT

1890-iki évf.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DEDEK GREGGENS LAJOS.

12-ik szám.

Majelen minden hó 4-en és 19-en másfél ennel két ivan. A
lap előfizetési ára januártól-decemberig 2 frt. osztr. magy. ért.
postai azétküldéssel együtt.

BUDAPEST, június 19-én.

A szerkesztővel és kiadóvaltal illető küldemények, penzek
hirdetések, reklamációk stb. a szerkesztő nevére czimezve
Budapest-Lipótváros Plebánia, Lipót-ter 9. sz. küldendők

Te Deum laudamus.

Tevés dallam kelt oly erős visszhangot lelkünkben, mint a Te Deum. Az egyház ez ősrégi hálaadó éneke, az örömtől, boldogságtól, megnyugvástól duzzadó kebel legélénkebb nyilvánulása. Magasztos szózat ez, mely a Teremtő és a teremtmény között való viszonyt a lehető legszorosabban körvonalozza; valóság, mely a kinyilatkoztatott igazságokat rövid néhány szóban preczizirozza; a szeretet, a hit és remény szárnyai alatt nevedett keresztény hála megtestesülése az. A művelt katolikus előtt pedig, a visszaemlékezés bő, soha ki nem apadó forrása. Erőteljes akkordjainak megcsendülése egy pillanat alatt visszavarázsolja azt a szép, azt a boldog jobbkort, melyet gyermekségünk, ifjúságunk korának nevezünk. Azt a kort, melyben örömtől dagadó kebelrel zengettük a magasztos éneket, hogy fáradaimaink, szorgalmunk méltó jutalmául, elnyerjük a nyugalom boldog időszakát, melyben ártatlan szívünk édes anyánk szerető karjai között megpihenhetett.

Am a Te Deum végső szavai mögött megpillantjuk azt a nagy kérdőjelet is, melyet apáink, anyáink, melyet előjáróink, a világ hitbéli és elmebéli tudását szívükön viselő embertársaink intéztek hozzánk, melyet ma, a megváltozott viszonyok között mi intézünk önmagunkhoz ép úgy, mint azokhoz, kik e hálaszózat éneklésében utódaink lettek.

A főváros jobbára nagy komforttal berendezett iskoláiban a szorgalmi idő befejezéséhez közeleg. Azt, hogy a humaniorák terén a tanárok önfeláldozó fáradságával arányban levőnek mondható-e az elért eredmény, azt más szakközlönyök bírálataira bízunk. Mi itt, e helyütt csupán a főváros vallásérkölcsei oktatásáról óhajunk néhány szót ejteni, néhány szerény észrevételt tenni.

A főváros áldozatkésztségét, mely által a főváros elemi iskoláiban a rendszeres hitoktatás lehetővé vált, Cselka prépostnak idevonatkozó érdemeit, alkalmunk volt lapunk hasábjain nem egyszer hangsúlyozni. Ezek elvitázhatatlan tények. De ép oly elvitázhatatlan tény az is, hogy úgy ez áldozatkésztség, mint ama fáradaimaink, a kérdés végleges elintézését nem arrogálhatják maguknak.

A főváros hitélete, a nagyobb számban alkalmazott hitoktatók buzgólkodása folytán, kétségtelen, hogy emelkedett. Ma nem kell az egyház férfianak aggódó lélekkel végig surrannia az utcán, hogy magasztos hivatását jelző öltözékét az inzultus ellen feltse. Ma nem kell már

a nyilvános istentiszteleteknél sóhajta konstatálnunk az ifjúság távollétét. Az iskolás gyermekek ma már templomaink rendes látogatói közé sorolhatók. A szülők — itt-ott — fokozott érdeklődéssel kísérik gyermekeik előhaladását a vallás terén is. Az engedelmisség, a fegyelmezetttség, az illemtudás teret szorít magának még ott is, hol pár évvel ezelőtt a rakonczállan gyermektömegek méltán félt hatalmat képviseltek.

A főváros azonban nőttön nő. Lakossága folyton folyvást szaporodik. Az iskola látogatói gyermekek száma, az erélyes közbenlérés folytán mindinkább nagyobbodik. Minden tanév újabb szükségleteket hoz magával. A szorgalmi idő kezdete újabb és újabb gondot okoz a tanúgy tanácsosának. Minden iskola év újabb osztály nyitásokkal, újabb tanerők alkalmazásával jár. Csak a hitoktatók száma marad ugyanaz. Nekik évről évre nagyobb teherrel, több fáradsággal kell megküzdniök. Holott az eredményes tanítással megférő maximumot, már alkalmaztatásuk első pillanatában elérték. Hová fogna ez vezetni? Oda a honnan kiindultunk, az eredménytelenség átkos karjai közé. Hogy e bajon segíteni kell, azt a főváros tudja, érzi és ép azért segíteni óhajta. Újabb 8000 frtot szavazott meg a hitoktatás céljaira. Amde vajjon ez gyökeres orvoslás leendett? Korántsem. Csáky miniszternek megsúgta ezt finom érzéke s ma néki köszönhetjük, hogy ez úgy a végleges rendezés stádiuma felé halad.

Nem akarunk pozitív javaslatokkal föllépni. A közoktatásügyi bizottság jóakarata, tapintatossága és bölcsesége, valamint azon körülmény, hogy mint erősen hiszük, e kérdésben a legilletékesebb faktoroknak a főváros esperesének és alesperesének tanácsa és előterjesztése leend az irányadó, a legjobb reményekkel tölt el. De kötelességünknek tartjuk, hogy a mai hitoktatói szervezet egyes hibáira reá utaljunk

A hercegprimás utasítása, mely a fővárosi hitoktatói szervezet életbe léptetésekor adatott, az egyes hitoktatók óraszámát 24—26 órában, fizetését 1000 o. ért. frtban szabja meg, minden tekintet nélkül azok alkalmazásának idejére és tartamára. Ezen rendszabály, mely magában véve, az egyenlőség tekintetéből, mely bölcseséget rejt, a körülmények folytán sajnosan visszás állapotot szült.

Az esztergomi egyházmegyében szűkiben vannak a papoknak. Így történik azután, hogy a hitoktatói állásokat leginkább végzett hittanhallgatókkal, alszerpapokkal és szerpapokkal töltik be. Amde az idő mulik, a szerpapból áldozópap lesz és öt — nyolcz — tíz év múlva szomo-

rián kénytelen tapasztalni, hogy szolgálatát ma is csak annyira becsülik, mint előbb, hogy most, mikor ő már tapasztalatait is érvényesítheti az iskolában, mikor oktatója a dolog természeténél fogva, eredményesebb lehetne, egyenlő színvonalon áll a jövő és jelen tekintetében azzal, ki csak most rázta le az iskola porát, kinek még sok terhes órát kell át izzadnia, hogy a szó szoros értelmében vett hitoktatóvá alakuljon. Az igazságtalanság bármily alakban nyilvánuljon, legyen az bár látszólagos, mindig kedvetlenséget szül. Ez pedig a siker megölgő betűje.

Minden szervezet testületben a szolgálati idő érdemnek tudatik be s azt, a buzgalom ápolása tekintetéből, jutalmazni szokták. Az ötödéves korpótlék nem feltalálatlan dolog. Miért nem alkalmazzák ezt a hitoktatóknál? Hiszen a hitoktató is ember s bármily magasztos érzelmek hevítik is a tette, ha nem kíséri fáradozását az elismerés, elernyed, erői ellankadnak, buzgalma csökken. Régi igazság, hogy a kenetlen szekér lassan és akkor is csak nyikorogva jár.

A tanítók és tanárok óra maximuma a 15—20 óra között variál. Vajjon ezeknek, több heti órában tanítván egy tárgyat, nehezebb dolguk van, mint a hitoktatónak, kinek rendszeren hárommannyi tanulóval heti két órában kell megküzdenie a legnehezebb, a legtöbb gondot igénylő tárgyal? És mégis a tanárok és tanítók óra díj többletét élveznek. Miért nem járnak el így a hitoktatókkal is? A tanítók kültelki pótlékokat kapnak, ki téríti meg a hitoktató kocsii költségeit, melyeket pedig az egyik intézetből a másikba való szaladgálás csak növel?

Mindezek csekélységeknek látszanak talán, pedig a praktikus életben nagyon is nyomatékosak. Dignus est operarius mercede sua. Abból a nimbuszából, melylyel vidéki testvéreink a fővárosi hitoktatókat körül veszik, lehet lelkesedést, lehet ösztönzést, de nem lehet életerőt, nem lehet ideg és izom erősödést meríteni.

Folytathatnánk e panaszok felsorolását: de minek? Mi nem akarunk rekriminációkat, mi csak azt akarjuk, csak azt óhajtjuk elérni, hogy abban a végleges szervezésben, ha tökéletes dolgot akarnak, ily mellékes kérdések elől se térjenek ki s ne csak azzal gondoljanak, mi kell még, hanem azzal is mit kell a tapasztalás alapján a régini megváltoztatni, mit kell javítani. A mostani rendszer kitűnő kezdet volt, de végleges megoldás az nem lehet.

Nem óhajtjuk mi azt, hogy a hitoktatók állása ugyanazon vagy legalább azonos alapon szerveztessék, mint a tanárok és tanítók állása szervezettel. Ezt kizárja azon körülmény, hogy közös és nem egyházi iskolákkal van dolgunk. A főváros, mint kegyúr által nyújtandó segély aránysabb és a jogosságának megfelelőbb felosztása, felhasználása az, mit a hitoktatás érdekében, a főváros ánkétjét informálni hivatott esperes uraktól kérünk. Ez, úgyhisszük, jogos és megengedett dolog.

Helyénvalónak találjuk egyúttal, e szervezés kérdésével, a hitoktatók lakás kérdését is felemlíteni, mely szintén a többszörös kérdőjelekkel ékített ügyek sorába tartozik.

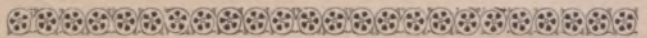
Tudjuk, hogy a főváros gyors emelkedése a lakásokat rendkívül megdrágította. Valamire való, tisztel-

seges szobát ma Budapesten 20—25 frton alúl kapui nem lehet.

Mivel pedig a hitoktatónak, mint papnak, oly lakásra van szüksége, hol papi kötelességeit, az iskolából hazajövet háborítatlanul végezhesse, világos, hogy lakását nagy gonddal kell megválasztania. Ezt azonban jól meg is kell fizetni. Már pedig ezer frtos büdzséből 250—300 frtot lakásra fizetni, nagyon érzékeny dolog. Nem lehetne ezen segíteni? Nem lehetne a hitoktatók számára két hazát beszerezni, egyet a Duna jobb, egyet annak balpartján, hol a hitoktatók olcsó pénzért papi méltóságuknak megfelelő lakást nyerhetnének? S vajjon ennek az anyagi oldalon kívül nem lenne-e végtelen erkölcsi értéke is? A pesti oldalon rövid néhány évműlva tán drága pénzért sem lesz kapható oly épület, mely az iskolák szétszórtsága tekintetéből alkalmas lenne. Ma, bár nehezen, menne még a dolog. A budai oldalon pedig mintegy önkényt kínálkozik, a Megváltóról címzett ferenczrendiek zárda épülete, melynek a lóvasut mentén fekvő része évek óta lakatlan s melyet a rend bizonyára szíves készséggel s jutányosan engedve át. Nem meggondolni való dolgok ezek!?

Ismételjük: látszólag csekélységek, a miket felhoztunk. De csak látszólag. Valójában nagyobb horderevű birnak, mint azt első pillanatra hinnők. Meggyőződésünk az, hogy csak az lehet tökéletes valami, a miben a kicsiségek sem hagyatnak figyelmen kívül. Hisszük, hogy ha e kicsiségek orvoslást nyernek, akkor a főváros templomaiban évről évre buzgóbban fog hangzani a

Te Deum laudamus.

AZ EGYHÁZ MULTJA ÉS JELENE.

Rovatvezelő: Ankerstoki Stockinger János.

Egy próféta utolsó perczei.

(Folytatás és vége.)

A Luther haláláról szóló jelentések különbözően hangzanak ugyan a részletekben, de a lényegben megegyeznek, hogy *Luther hirtelen, váratlan és nyomorúságos halállal múlt ki.* Cochläus (De actis et scriptis Lutheri Paris et Colonia 1565.)

bizonyos mansfeldi polgár (cusus dam civis Mansfeldensis) előadása után így adja elő a dolgot: Este L. vigan vacsorált, sokat evett és ivott. Éjjel hirtelen orvosokat hívtak hozzá, de ezek érverést már nem éreztek. Allóvettel akarták életre hozni. „Ille erge canu-lam apponens, sensit in sacrum elisterii exire quosdam ventositates et bombos. *Erat enim totum corpus refertum humoribus ex super-luo cibo potuque.* Habuerat enim coquam magnifice instructam et vinum dulce atque exoticum permultis metretis abundans in hospitio. Ajunt sane Lutherum omni prandio et coeua unum ebibisse sextarium vini dulcis et exotici. Ubi igitur Apothecarius elisterium in corpus torsit, totum refusum est e corpore in lectum. Az orvosok a halál nemét akarták ekkor megállapítani. Doctor dicebat apoplexiam fuisse: visa est enim *tortura oris et dextrum latus totum infuscatum.* Magister vero, qui putabat, tam sanetum virum non debere manu. Dei per apoplexiam interimi, dicebat fuisse catharrum suffocationium et per viam *suffocationis* mortem intrasse.“ Még a következőket jegyzi meg Cochläus: De cujus obitu multi multa scribunt. Aliter narrant ex vicinis locis Catholici aliter loquuntur Lutherani. *Multos anim agminatim emittunt germanice libellas ad persuadendum cunctis,*

quam sancte mortuus sit ille sanctissimus, ut ajunt, omnia eorum pater.“ Justus Jonas historiájáról azt mondja, hogy az mendax ^{et} frutulis. continet complures stultitias, quae apud eruditos et cordatos viros Lutheri famam magis denigrant, quam celebrant.“

Longolius azt mondja Lutherről: „foede misereque confectus“. Helmesius (1557.) „repentinus ei supervenit interitus.“

Floremund Raemund (1655.) quibusdam proditum invenio, eodem mudo Lutherum, quum e lectulo ventris exonerandi causa surrexisset, quo *Arium intestina effudisse.*“

Bellarmin (1570—1576.): „Ore contorto animam diabolo reddidit.“

Hogy Luthert élete utolsó óraiban a végső kétségbeesés marczangolta, azt a lutheranus források is megerősítik.

Coelius emliti halotti beszédében, hogy Luther utolsó óraiban sirva panaszkodott, hogy midőn este nyitott ablaknál imádkozott: „den Teufel auf dem Röhrkasten sitzen und das Maul gegen ihn aufsperrn sehen“; ez annyira megszorította őt, hogy sirva fakadt.

Ratzerberger száz udvari orvos az ő Luther biográfiájában ezeket mondja: „Man saget, da Doctor Lutherus zu Eisleben seiner gewohnheit nach abendts, ehe er sich niederlegt, sein gebet zu Gott in aufgethanem Fenster gesprochen und vorrichtet, habe er den Sathanam uff dem Rohrbrunnen, welcher fur seiner herberge gestanden, gesehen, Der ihm die portiora gezeitigt und sein gespottet, als das er nichts ausrichten wurde.“ Halála előtti estén „war er heimlich guter Dinge, und da er sich nach gehaltenem Abendmahl hatte wollen zu ruhe legen, hatt er folgenden Vers mit Kreiden an die wandt geschrieben: Pestis eram vivus, mortuus ero mors tua papa.“ Különben a „Historiari“ utal.

Luther halála, eszerint titokba volt burkolva. Általános meggyőződés volt, hogy váratlanul és hirtelen múlt ki. De a módot minzékeni másféleképen adta elő. Így maradt a dolog sokáig.

1593-ban Bozius Tamás, a hirneves kontroversista, pozitív állítással lépett fel és egy szemtanú vallomását, *Luthernak saját szolgáját*, hozta nyilvánosságra. Ez a szolga, midőn Luther meghalt, még fiatal volt, később a katolikus egyházbá visszatért és Boziusszal összekötetésbe lépett. Vallomását Bozius a „De signis Ecclesiac“ (1592.) című híres munkájában hozta nyilvánosságra.

„Lutherus, quum vespere laute coenasset, ac laetus somno se dedisset, eu nocte suffocatus interit. Anivi, hand ita pridem comperit, testimonio sui familiaris, qui tum puer illi serviebat et superioribus annis ad nostros se recepit. Lutherum sibimetipsi laqueo injecto necem miserrimam attulisse; sed datum protnus cunctis domesticis rei conscis iururandum, ne facti in divulgarent, ob honorem adiacere evangelii.“

Boziustól átvette Cornelius a Lapideis kommentarjába.

Luther szolgájának vallomása sokáig számos kéziratban maradt csak fel. Henricus Sedulius a breisgauti Freiburgban kézhez kapván „Praescriptiones adversus haereses“ című munkájában (Antwerpen 1606.) szóról-szóra közölte azt. A szolga megjegyzi benne, hogy esküt kellett tennie, hogy a titkot el nem árulja, de lelkiismerete zavának és Istennek inkább akar engedelmeskedni, mint az embereknek. Elmondja, mint találta Luthert reggel, midőn szobájába ment, hogy öltözködni segítse ágán felakaszva „juxta leetum suum pensilem et misere strangulatum“.

Theodorus Petreus „Catalogus haereticorum“ című művébe Sedulius értesítését átvette, hozzátéven: „quod et ego en justo quodam bibliothecae nostrae Cvloniensis seripto consignatum vidi.“ Majunke is talált egy sziléziai könyvtárban egy kéziratot, melyben Luther halála ily módon adatik elő, és a halált magán egy kendővel „durch behuff eines handtuchs“ követte el.

A *Lutheranusok e vádakra semmit sem feleltek*. Müller hamburgi prédikátor az apológiájában „Lutherus defensus“ védi Luthert a bujaság, esküszegés, istenkáromlás, eretnokség, dolyfősség, iszákosság, torkosság, ingatagság, lázadás, hazudozás, az ördöggel való cimboráskodás, a szentírás meghamisítása stb. vádak ellen. Felemliti, hogy a pábsterek azt is mondják: „dass er ein Strick genommen und sich elendiglich erhenket habe.“ A szolgáról bölcsen hallgat. Müller uram, hogy ezáfolja meg e vádat? Igazán érdekes módon és a kritikus történetre tanulságosan. Azt mondja: ez a vád ép oly hazugság, mint az, a mely egy Rómában nyomtatott hazug irásban (welche Lügenschrift) található, és amely még Luther idejében nyomtatott, hogy Luther meghalván, testét az oltárra tette, hogy mint Isten imádják, de oly jelek történtek az éjben,

hogy el kellett temetnie testét, a mely borzasztó szagot terjesztet maga körül.

Egy ily könyv csakugyan jelent meg még Luther életében, de valószínű, hogy *szerzője nem volt más, mint maga — Luther*. Ezt mutatja az egész nyelvezet, erre következethetünk ama számos intriga és visszaelés után, melyet Luther a könyvnyomatással üzött. Luther sietett is a legnagyobb élvezettel megczáfolni a maga által írt Lügenschriftet és a papistákra a hazugság vádját kenni. A későbbi időkben Gusztáv Adolf és II. Frigyes porosz király is használták ezt a manővert. Lázító iratokat adtak ki, Rómát, Könt tették rájuk, mint a nyomtatás helyét és a katolikusok nyakába sózták azokat. Hasonlóképen tettek a porosz lutheranusok a kulturharcz alatt is.

De feltéve, hogy ez a Lügenschrift csakugyan katolikus gyártmány, mi összefüggésben van az Boziusz és Sedulius értesítéseivel? Levon az a szolga vallomásának hitelességéből? De a mint láttuk, Müller uram óvakodott a szolgát belekeverné a dologba.

A Müller könyve egy századig a lutheranus apologetika főforrása volt, a „Historisch-Kritischen Wörterbuch“ (Baylen-Gottsched, Lipcse 1743.) is rá hivatkozik. A későbbi lutheranus írók czáfolni nem tudván, egy általuk közönségesen használt fegyverhez nyúlnak: az agyonhallgatáshoz és nagy bölcsen nem szólnak semmit a vádakról, nem említik sem Boziuszt, sem Seduliuszt, hallgatnak a szolgáról is, hanem Justus Jónás és társai „Historiáját“ ismétlik úntalan. A katolikusok meg nem fogható közömbösséggel és velük születtek nem törődéssel nem piszkálták az ügyet, a josephinismus és a febronianismus egészen elallatta a katolikus öntudatot, a történetírás pedig protestáns monopoliummá lón. Ily módon az 1833-iki Luther-jubileumon a lutheranus íróknak könnyű dolguk akadt, könnyen felmenthették magukat a munka alól, hogy Luther halálát tisztázzák. Sem Boziusz, sem Sedulius ellen nem vitatkoznak, sem a szolgáról nem szólnak semmit. Ez elől mindnyájan kitérnek.

Ez a Majunke könyvének rövid tartalma. A munka végén közli szóról-szóra a többször említett „Historiát“, Coelius halotti beszédét Luther felett és a szolga vallomását Sedulius művében.

Ha az eredményt akarjuk konstatálni, ki kell jelentenünk, hogy a kérdés meg egészen konstatálva nincs.

Bizonyos az, hogy Luther hirtelen és váratlanul halt meg. Igen valószínű, hogy nagyon meglepő módon, különben nem támadt volna oly nagy konsternacio Luther környezetében. Vajjon a halál természetes volt-e, vagy önkézüleg előidézett, azt eldönteni egész bizonyossággal — nézetem szerint — nem lehet. Az öngyilkosságot igen valószínűvé teszik: Luther feldült lelkiismerete, testi és lelki szenvedései élete vége felé; környezetének meghökkenése, hogy majd rosszabb és galadább híreket is fognak halála felől terjeszteni; bizonyos összevágás az összes tudósításokban, mely egyes feltűnően hasonlító kifejezésekben nyilatkozik, pl.: ore contorto, per suffocationem, latus obfuscatum stb. és végre Bozius és Sedulius tudósításai. Ezen tudósítások értékét és szavahihetőségét kiválon emeli az a körülmény, hogy bár más helyen és más forrásból merítették, (nem pedig egyik a másiktól írta ki) mégis mind a kettő a legnagyobb pontossággal meggyezik. De mind a kettőnél igen fontos formai hiányokra akadunk.

Nem tudósítanak, ki volt a szolga, hogyan bívták, mikor tért vissza a kath. hitre, mi lett belőle az után, hol élt az után és ki előtt tette azt a vallomást? Különösen Sedulius, aki közli a vallomás szövegét, elmulasztja megmondani, ki előtt tett a szolga vallomást és voltak-e tanuk rá.

E formai hibák miatt nem mondhatjuk, hogy Luther öngyilkossága történelmileg be lenne bizonyítva. Sokszor előadja magát a bíráskodásnál, hogy a bírő és a közönség meg van győződve a vádlott bűnösségéről, mert oly jelek forognak fenn, melyekből erkölcsi bizonyossággal (moralis certitudo) lehet a vádlott bűnösségére következtetni, de mivel nincsenek világos, minden kifogástól ment bizonyítékok, melyek az abszolút bizonyosságot megállapíthatnák, kénytelen azt felmenteni. Mert az igazságszolgáltatás egyik főelve, hogy inkább maradjon száz bűnös büntetlenül, mint egyetlen ártatlan szenvedjen, nem pedig mint Schiller mondja: „Die Weltgeschichte ist das Weltgericht.“

Tanügyi Szemle.

Rovatvezető: Gyürky Ödön

Ausztria püspökei a kath. iskolák ügyében.

Nagyfontosságú és minden ízében monumentális jellegű főpásztori körlevél fekszik előttünk. Ausztria összes érsekei és püspökei bocsátották ki azt hiveikhez s egy, és ugyanazon napon lett az ország valamennyi templomában kihirdetve. A *kath. a hitvallásos népiskolák érdekében emelik fel benne főpásztori szövegüket*, az igazság hatalmas erejével a meggyőződés magas lelkesült ségével, a diadal biztos reményével mutatva meg hiveiknek azt az álláspontot, melyet a katolikusoknak az iskolakérdésben elfoglalniuk kell: az eszközöket, melyeket ennek győzelemre vezérlésében megragadni szent és elodázhatatlan kötelességük. A szülők természet és isteni jogának hangoztatása, a jogok érvényesítésének követelése, hangjának ereje és szilárdsága, a meggyőződés heve és lelkesültsége, a követendő módok és eszközök pontos kijelölése: a legfontosabb és legszebb enuncziációk közé emelik ezt a főpásztori körlevelet, melyet a legújabb időkben az iskoláügyben hallottunk s mintegy programját adják annak, mire minden kath. embernek, minden hath. tanférfinak törekednie, megvalósításához hozzájárulnia kell.

„Kath. népiskolákat követelünk! — mondja a körlevél — azt követeljük, hogy a kath. gyermekek a nyilvános iskolákban is szent vallásuk tanai szerint neveltesse, oktattassanak s hogy ebből kiindulva az iskola minden ténykedése, egész berendezése a vallás alapjára legyen fektetve s annak szelleme által legyen áthatva.“ — Követelik pedig azért, mert ezt tanítja az egyház is, ezt követeli a szülők természet és isteni törvényen alapuló joga. A szülők a gyermekek sajátképeni és első nevelői és tanítói. Az Isten parancsa, a természet rendje ruházta rájuk ezt a jogot és kötelességet és nincs hatalom, mely őket az alul fölmenthetné, nincs állam, nincs hatalom, mely tőlük ezt a jogot elvehetné, elrabolhatná. — „Ti az örök jutalmat fogjátok megkapni e kötelesség teljesítéseért: és örök büntetést kell szenvednetek, ha elhanyagoljátok azt.“

A szülőnek kötelessége tehát gyermekeit nevelni, a kath. szülőnek pedig kötelessége gyermekeit *katholikus* módon nevelni. De ezt csak úgy érheti el, ha az iskola is katolikus, ha a tanító is vallásos és erkölcsös, ha feladatát vallás-erkölcsileg fogja fel, ha az iskolában használt *tanfolyamok* is a vallás erkölcsös irányt szolgálják.

A felekezeti nélküli a közös iskolában azonban ez mind nincs meg, ez mind hiányzik. „A mai népiskolának, folytatja tovább a körlevél, — nem a vallás a vezérelve és vezető szabálya, hanem csak egyike a sok tantárgynak, még pedig anélkül, hogy a szükséges óra számban tanítanak. A többi tantárgy a vallástannal semmiféle összeköttetésben sem áll, sőt gyakran oly módon tanítatik, mely épen nem mozdítja elő a vallás-erkölcsi nevelést. A tanulók vallásos nevelése, a vallási gyakorlatok, oly csekély mértékre vannak korlátozva, hogy a gyermeki szívben nem ébreszthető fel a mély vallásos érzés. A tanítók képzésére úgyszólván semmi befolyása nincs az egyháznak, kinevezésükből teljesen ki van zárva és így történik, hogy gyakran olyan egyének tanítják a katolikus gyermekeket, a kik idegenek a kath. vallás iránt, vagy annak ellenségei, tehát lehetetlen, hogy katolikus módra nevelhessenek.“

Ily körülmények között a kath. szülők csak a törvény és jog, az igazság és az annyiszor hirdetett szabadság alapján állanak, midőn a kath. iskolákat kéri, sürgetik és követelik, a kath. iskolák érdekében minden eszközzel küzdeni, érte harcolni szándékoznak.

Hogy pedig ez a küzdelem eredményes, ez a harez győzedelmes lehessen, a püspöki kar kijelöli a módot is, melylyel ezt a katolikusok a legjobb és legkönyvebben elérhetik. „*Minden egyéb tekintetnél többre becsüljétek gyermekeitek javát s legyetek egyetértők, hogy csak olyan megbízható kath. férfiakat válasszatok a törvényhozó testületekbe, kik első és legkitünőbb feladatokat tekintik, minden erejükkel közrehatni, hogy megvalósíttassék a gyermekek vallás erkölcsi nevelése az iskolában.*“

Vajha minden ország kath. polgárai megszivelnék ezt a magas főpásztori intelmet — mely a legjobb és legcélravezetőbb eszköz lenne a mai állapotok megváltoztatására mindenütt, nálunk is, hol a közös iskola szintén érzeti áldástalan működésének hatását s hol a kormány legközelebb a felekezeten kívüli ovoidák behozásával akar végső csapást mérni a kath. nevelésre.

Százados évforduló.

Németország tanítói nagy ünnepek között készülnek megünnepelni az 1790-ben született Diesterweg születésének százados évfordulóját. Diesterweg Adolf egyike volt azoknak, kik a század elején megindult gyászos pedagógiai mozgalmakban, melyeknek céljuk volt az iskolát az egyháztól elszakítani s teljesen felekezeten kívülivé tenni, a legelőkeltebben részt vettek. Mint pedagógus, Rousseau és Pestalozzi követője volt, s így valami újat nem igen hozott létre a pedagógia terén, ha csak azon szenvedélyes és elkeseredett harcot nem, melyet a kereszténység tanai s a vallásos nevelés ellen folytatott.

A „Rajnai Lapokban“, valamint önálló munkáiban (ezek közt van egy „Egyháztan vagy pedagógia“ is!) egyforma hevességgel, a harag és düh épen nem valogatott kifejezéseivel támadta meg az egyház tanait az eredendő bűnről, és Krisztus istenségét; hirdette a felekezeten kívüli nevelést, a káténak haszontalanságát, a független erkölcsiséget stb. miket a modern népboldogítók utánna annyiszor hangoztatnak. Működésének kétségkívül nagy hatása volt az iskolákra, a tanítóokra s a nevelésnek és tanításnak egész szellemére és irányára; a jót azonban, mit különösen a módszertan terén létre hozott, nagyban felülmúlja a rossz, mit heves igazgatásával, vallásellenes irányával a nevelés szellemén lerontott.

A katolikus tanítóknak tehát nincs okuk születésének évfordulóján valami nagy jubileumot ülni, vagy a berlini temetőben fennálló bronzszobrot koszorúkkal ékesíteni fel. Valamint a mi kath. tanítóink sem örülhetnek nagyon annak, hogy e százados évforduló alkalmából az ő „Wegweiser“-jét (melyről közelebb bővebben is fogunk szólni) magyar nyelven is olvashatják.

Kath. tanítók gyűlése.

Több helyről kaptunk helyeslő hozzájárulást azokhoz, miket múlt számunkban a tanítók egyetemes gyűlésével kapcsolatban a kath. tanítók értekezletéről elmondottunk. Többen nyilatkoztatták ki már, hogy szívesen vennének részt a kath. tanítók külön összejövetelén is, s hogy szükségesnek tartanak azt és nagy fontosságúnak a kath. nevelés-tanításügy érdekeire nézve. — Nézetünk szerint tehát, nem állna semmi akadály útjában e nagy horderejű kérdésnek s nem ütköznek annak kivitele semmi nehézségbe, nem kellene hozzá semmi áldozatot sem hozni, annál is inkább, mert ez előleges értekezésnek nem lenne más czélja most még, mint csak egy központi bizottságot jelölni ki, mely jövőre a kath. tanítók országos gyűlését előkészítené s kijelölni általanosságban azon fontosabb kérdéseket, melyekre a kath. tanítók figyelmét első sorban lenne felhívandó.

Ohajtandó lenne, ha az így megindult mozgalom elére mielőbb egy tekintélyesebb kath. tanférfiu lépne s az venné kezébe a kibontott zászlót, hogy a kath. nevelés és tanítás ügyét, a kath. tanítók fontos és életbevágó érdekeit mielőbb a virágzás magas fokára, a győzelem ünnepére vezethetnők.

Tanügyi értekezletek.

A közoktatásügyi miniszteriumban újabban ismét egymást érik a különböző szaktanácskozások. Majd a görög nyelv helyett tanítandó tantárgyak megállapítása, majd a rajztanárok képzésének ügye képezi az értekezletek tárgyát, majd legújabbban a tornatanár-képzés reformja tárgyában hívja össze a miniszter a dolgozhoz értő szakértőket.

Ez utóbbi értekezlet csak folytatása és lényeges része annak az üdvös mozgalomnak, mely a testi nevelés ügyében nálunk úgy, miként a külföldön megindult, de első feltétele a testi nevelés reformjának és fejlődésének is. Mert mindaddig, míg a tornatanárok, kik az ifjuság testi nevelésének első rangú tényezői, alaposabb és szakszerűbb pedagógiai képzettséggel nem bírnak, a testi nevelés ügye sem fog előbbre haladni.

Azért a legnagyobb örömmel üdvözljük az ánketnek azon nézetét és megállapodását, hogy miundenekelőtt a tornatanárok képzettségének magasabb színvonalára kell törekednünk, s a tornatanároktól alapos pedagógiai és boncznati, anthropológiai ismereteket kell követelnünk. Ezen czélra az értekezlet tagjai egy állami tornatanár-képző intézetet tartanak szükségesnek, mely teljes garanciát nyújt az egész testgyakorlati reform keresztülvitelére s a tornatanításnak magyar nemzeti szellemben való reformálására.

Rovatvezető: Dr. Kontúr Béla.

Humoros vázlatok a Margit-szigetről.*)

Írta: Dr. Winckler József.

Vagy három hete, délutáni üres óráimat a Duna gyöngyének, a Margit-szigetnek szenteltem. Föltettem magamban, hogy az időjárástól független lesz elhatározásom s nem marad el nap, a melyen a szigetet föl ne keresném. E husz napról várnak, hölgyeim és uraim, beszámolót; várakozásuk buzdító és megtisztelő reám nézve; annál is inkább, mert e díszes közönségben nem egy olyan vállalkozó társamat látom, a kik velem együtt mindennap utazgattak a Margit-szigetre. Némi bátortalanlás fog el, ha ezen urak ellenőrzése alatt érzem magamat.

Bevezethetném önöket, hölgyeim és uraim, a középkor kellő közepébe, a mikor a szent királyleányok szolozsmája hangzott fel a hajnal csendjében, az álmából ébredező szigeten. Megszólalhatnám a régi, zajos királyi vadászatok kürtjét, de ez talán fűző kontrasztot szülne lelünkben, mert eszünkbe jut a sákingeni trombitás kürtszólama, a melylyel a cseh Holubár egyik apró lita csigázza túl érzelmeinket. Eltevedezhetnék tekintetünk az egykori klastromok és templomok romjain, a melyekből legfeljebb egy-egy csücsves ablakot kímélt meg az idő vasfoga. A megrendszabályozott természet kiczirkalmazott szépségeit, a bimbózó rózsakertet, az üde pázsitot a maga sokféle zöld koloritjével, a rózsailatot, az ó-budai hajógyár füst- és kátrány-illatát, a százados hársfákat, harmincz esztendősen fenyőket, a romokat befutó repkényt, a fák ágában tanyázó borostyánt, a szorgalmas töl leányokat, a kik a borbély mestersegét utánozzák, a mikor olóval nyírják a föld haját, ha rendetlenül merne nőni ezen, a toilette örökös felügyelete alatt álló föld darabon: — mindezeket szemek elé állíthatnám. Avatott tollak azonban megraboltak az alkalomtól, hogy a természet ezen szépségeivel foglalkozzam. Nem fárászom velük; mert elmondom Petőfivel, hogy: »Oh természet, oh dicső természet, Mely nyelvé merne versenyezni véled?« Másrészt pedig nem vagyok Petőfi, hogy e vallomás daczara leírjam a kanyargó Dunát, az újpesti Alföldet, az ó-budai bérczeket és Kárpátokat, meg azt a pontot, a melyet Margit-szigetnek hívnak, s a melyet gondos anyja, az öreg Duna gyakran majomszeretettel áraszt el.

A Gellért-hegy áttellenében, a melyet egy elemi iskolai olvasókönyv merész fantáziával czukros tortához hasonlít, szállok be. Minden pesti állomásra jut egy-két állandó utitársam. Mindjárt a vámháznál egy kis úrfi szóllít meg, gyufát kér s én azon hiszemben, hogy a papának rendkívüli és meghatalmazott követe, gyanútlanul szolgáltatnom át neki; s kiderül, hogy iskola után a sziget elhagyottabb részeire jár cigarettázní. Bölcselemek kerekednek uralomra bennem, de büntudatom elhallgattatja azokat. A másik utitárs minden látszat szerint bankhivatalnok. A dolga végig sétálni a hajón. A közönség megtekintése után egy hölgytársaság mellé telepedik, a melyhez különben semmi köze. Látom, hogy gazdag a garderobeja; mert a hét minden napjára jut egy ruhája; mint jó polgári családnál az ebédrevaló főzelek ős idők óta változatlanul van megállapítva. Ruháit minden héten vasaltatja, s jó izlése van, mert nickel-órájához aranylánczolt nem hord. Könnyed lakkezipelőjére fekete selyemeskora van kötve. A számok bírodalmában fejlődött arca komorra, fardatja és parancsolóvá; de csalódnának, hölgyeim és uraim, ha gigernek tartanak; az ifjak e fajtája fiatalabb keletű, mint a bankhivatalnok, a kinek toilettje a középhelyet foglalja el a mágnásé és a kereskedőé között.

A katonazene megtisztelt azzal, hogy egy hajón utazunk a szigetre, s vele jön rendszeren egy újabb utitárs, a kit azonban nem irok le, mert attól tartok, hogy ráismernek. Harmincz fok melegben fújnak a jó csehek a Duna hátán a bécsi waltzereket, s teszki magukat méltóvá a szigeten élvezendő potya sörre. Bizonyos grandezzával végre kikötünk a Tabánban, ahonnet sohasem akad állandó utitárs. Egy nótával minden állomást megtisztelnek a katonák, csak a

ráczvárosit nem. S miért? Mert itt fogyasztják el a legtöbb margitszigeti szabadjegyet a gőzhajótársaság hivatalnokainak hozzátartozói.

Vagyonos polgártársaink jó része a Lipót-városban lakván, ez a városrészt szolgáltatja a legtöbb utazót. Egyszerre három kegyelmes úr szokott beszélni mindennap. Kettő közöttük államtitkár volt s nehogy a rájuk bízott államtitkok kitudódjanak, nem hoznak magukkal társaságot. A harmadik miniszter volt; ennek daczára jóképű, jóképű s rendszeren 10—12 tagból álló társaságot igazgat olyképen, hogy a be- és kiszállásnál elszámol a jegyekkel, a társaság minden tagjának biztosítva ilyen.

A lipót-városi közönség két részre oszlik; az egyik a szigetre tart, a másik a Császárfürdőbe rándul ki, s e szerint oszlik meg a lipótvárosi elegancia is. Nem lehet eltagadni a titkos rokonszenvet e városrészi s a fürdő között, különösen vasárnap, a mikor a boltos-segédék rándulnak ki a bolti kisasszonyokkal, meg a hajós- és szerencsen-utczai nagykereskedők és szombaton, a mikor az ó hitiek sietnek a fürdő zöldjébe.

A kereskedő-mamak hét-nyolcz magzatukkal elhelyezkedve, hajónk az erger-Berger dallama mellett a Bomba-térnek tart, a mely különlegesen kincstári állomás. Néhány tisztviselő száll be s nagyrítján egy-egy budai polgár egy métermászást nyomó életpárjával. Egy ilyen családban rendszeren annyi a súlyos aranyláncz, a mennyi a családtag; a két-három kisasszony pedig vízi-városi bájjal, szeméremmel és nagyfokú unalommal van tele; a kapás- és uritucz csóndjé és a stammisztes-vendéglő ellen viseltetnek leküzdhetlen ellenszenvvel, a honnét az öreget csak olyan feltétel mellett lehetett elcsalni, hogy az alsó-szigeten szállanak ki, s a nagy hőseget az alsó vendéglőben hűtik le, a honnan is lövönaton a felső vendéglőbe mennek vacsorálni; 8 óraker pedig minden fiatal leánynak illik otthonn lenni, mert az öreg még be fog tekinteni stammigast barátjai közé. Nehéz is a budaiaikat hegyeik és szölleik közül elvonni, s ezért méltó büntetésben is részesülnek, mert vasárnap nem egy hajó még csak fűtytel sem tiszteli meg hazánk volt fővárosát.

Vidéki zónázók soha sem hiányoznak a hajón, s vidéki papok sem; ezek közül egy sem mulasztja el, a szigetet meglátogatni. Az előbbiek, a vidéki zónázók rendszerint a Szikszayban ebédelnek, s az új országházat nezik az épülő lipót-városi bázilikának. Mindig akad köztük néhány kisebb földbirtokos, megyebizottsági tag, körjegyző, a kik vastag humorral mullattatják a velük felrándult hölgyeket. Két percznyi akaratlan figyelés után megtudom, hogy hova valók?

— János bátyám, szólal meg az egyik, a mi Latorczánk, ha megárad, van olyan széles mint Pestnél a Duna.

— Nem igaz! — kiált bele Mari néni, — már hogy tud ilyen bolondot beszélni? Magát is hiába hoztuk Pestre; három napja van itt, s meg sem okosodott meg. Még a hármás kis tükör is azt mondja, hogy a Duna szép hazánk legnagyobb folyója. Hát mit kicsinyeli maga a Dunát? Még azt a jó vizet is irigyeli a pestiektől, a mit a Dunából kapnak? Csak építsen a megáradt Latorcza mellett ennyi házat, a mennyit itt lát, tudom nem lesz kész vele soha...

A jó Mari néni, a kik szállodában nyilván édes izü szűrt vizet ivott, rendületlenül öntötte volna tovább a szót, ha nem vég közbe András bácsi:

— Nini, ez a hajó Esztergomból jön! — Az „Esztergom” nevű teherhajó volt.

— Furcsa gusztus, — szólal meg Eulália kisasszony, — nem is tudtam, hogy a vámházat „Fecskenek” hívják a pestiek. De azt sem tudom ám megérteni, hogy mint jöhet a „Matyas király” hajó a Matyas király-kávéházból, a hol tegnap a Fehérlóba menet fagyaltoztunk?

Jött ezután a „Trieszt” gőzhajó, mely szintén Triesztből érkezett a Dunán, jött „Zrinyi Miklós”, a melyről nem tudni, hogy honnan érkezett, jött a „Hattyú” Újpestről, mert mi pestiek Újpester hóféher, tisztaságtól csillogó hattyúnak tartjuk. De ezzel a jó falusiak nem törődtek. Csodáltak a gép zakatolását, a miben a kereskedő-maniák nagyon okos fiaszkai segédkeztek nekik.

Henrik úrfi betelven a gép szemléletével, a mamához siet, a kinek fizikai ismerleite kemény próbára teszi.

— Mama, — szólal meg az igen okos fiúcska, a kinél nincs okosabb az egész Lipót-városban — hogyan tud menni ez a hajó?

— Hát úgy, fiam, hogy a kerekerei belekapaszkodnak a vízbe.

— De ha én — folytatja a fiúcska — belekapaszkodom a Regina húgom hajába, az nem tud tovább szaladni.

* Felolvastattott a budapesti kath. kör szépirodalmi estélyén. 1890. május 21-én.

A mama hallgat és boszankodik. Kimerültek a fizikai ismeretei, s ez blamage a művelt közönség előtt, a mely igyekszik mosolyát udvariasan elfojtani. De jut kárpótlás is a mamának; mert nem nyomhatja el bámulatát az igen okos fücska tudványa fölött.

Azalatt Henrik szeme a kormánykeréken akad meg.

— Mama, — kiált föl Henrik, — minek forgatják ezt a kereket?

— Azzal kormányozzák a hajót, hogy bele ne ütődjek a Margit-hidba.

— De — veti ellene Henrik, — az árpád-utczai házukban, egy boltban Schwarzcz úr örökösén forgat kereket, s a házuk még sem mozdul meg a helyéből!

Erre jóakaratu nevetés támad a hallgatóságban, s kétely az iránt, vajjon van-e Henrik úrfi papának háza, vagy nincs?

A császár-fürdői kikötés nem történik meg szerencsétlenség nélkül. A hajótest a pontonhoz ütődik s erre vagy husz türelmetlen utazo akaratlanul 45° alatt összeütöközik, fanyar mosolyba fojtva bocsánatkérésüket.

Hosszadalmasan untattam önöket, hölgyeim és uraim, már az odautazással is. Most még hátra van a sziget, a hazautazás; ránézek az órára s szinte attól félek, hogy az utolsó hajóra szorulunk. Ezért lehetőleg sietek. mert a házasterek egylete esetleg megválaszt tiszteletbeli tagjának s nekem azután valósággal ilyen tiszteletbeli sperrgeldet kell fizetnem.

A margit-szigeli vendégek nagyrésze az alsó állomásban szokott kiszállani. Lelkiismeretes kutatást végeztem, hogy embertársaim ezen elhatározásának okáról magamat felvilágosítsam. Utitársaim, a kegyelmes urak a felső állomást tisztelték meg kiszállással. E körülményt az előkelőség számláján számoltam el. Különbséget akartam tenni az elegáns és a kevésbé elegáns közönség között ama hiszbenben. hogy talán ez utóbbi tartozik az alsó állomásra. Csütörtököt mondott ez az okoskodásom is. Végre rájutottam, hogy unalmas az utazás, hogy a katonazene fortissimói inkább viselik meg az idegeket. mint a cigányának mélabús játéka, a melyet a felső szigeten produkál Piros Józsi, s a mely andalító hangjaival alaposan készít elő a kirándulások legbecsesebb eredményére: az üdítő alvásra.

Teljes joggal maradhatunk tehát az alsó szigetenél. Eltekintve a jó falusiaktól és a budai polgártól, a kik a vendéglőbe sietnek, a közönség letelepedik a padokra. Közéjük vegyülök s polgári megjelenésem senki észre nem veszi, hogy amateur fotografus vagyok. Trombitálják a Rigolettót s hatás kedvéért utolsónak marad „az asszony ingatya” nevű melodia. Nem tapsol senki; de ezt a megfigyelést ne méltóztassék félreérteni. A hétköznapi közönség csak kivételesen tapsol a katonazenének s ki tapsolná meg azt a legvakmerőbb sértést, a melynél vakmerőbbet a zenével szövetkezett költészet soha el nem követett? Csak a vasárnapi közönség tapsol, operát, walczerit, potpourrit vegyes. A taps a legnagyobb mértékben önző. mert egy trombitálásra másik kétfőt erőszakol ki a hajlongó karmestertől, a ki a köztetsést ígygen nyugtázza. A Rigolettót követi a „babatündér” s csodálatos hatása van; az élő babák a zene előtti térségen tánczra perdülnek; azután jön az is, is, is; ez a künnlakó fürdővendégek es nyaralók szobalányainak verét hozza édes pezsdülésbe.

A közönség végre kipihente utazási fáradságait s indulni készül. Ekkor szajról szajra jár a hír: „Jön a herceg és a hercegnő; Pesten a lánchídtéren van a palotájuk!” Kiséretükben egy tábor-szernagy és egy czvikkeres segédtsit. A közönség tehát marad és a hercegi pár szemléletébe merül; szemekkel együtt a zene is fokozottabban működik. A hölgyek sutognak, a hercegnő toillet-jének szépségieit részletezik, s egyhangulag kitűnő bizonyítványt állítanak ki róluk. Ő fenségük néhányszor fel-alá járnak, azután uszonnára vonulnak a vendéglőbe, a melyre a tábor-szernagy és a segédtsit leereszkedőleg meghívattak. A közönség nem mozdul, feszült figyelemmel kíséri a menut és a hercegi étkezést. bevárja a végét türellemmel s végül bámeszködő lojalitással nem egy fölkel a helyéről, a mikor a hercegi pár az állomás felé tart; mert ez is egy neme a hiúságnak, a polgári hiúságtól le- és fölfelé. elmondhatni, hogy egy hajón, egy levegőn utaztunk királyi hercegekkel. S ő fenségek leereszkedőbbek voltak azunk valóságos, szin-arany koronás grófnóknál, a kik a tömött első helyről szerényen a másodikra vonultak: ő fenségek első helyen utaztak.

Közbe marad idő, megtekinteni a regattisták új faházat, s a husz-harmincz éves fiatal embereket, a kik tíz-tizenöt éven át napjában öt óra hosszat trainirozzák magukat, hogy azután esetleg

harmincz éves korukban a tüdőgyulladás trainirozott testet szállítson a korai sirba. De sportkedvelő hölgyek örömét nem akarom ilyen sötét képpel elrontani. Csónakon és tánczteremben egyaránt bizhatják magukat ezen erős zizmu ifjak karjaira.

Akár a budai, akár a pesti oldalon törekszünk a felső szigetre, — bár az előbbi föltűnőleg tünteti ki a fővárosi közönség, míg a pesti oldalra néhány magányos, melancolikus kedély vonul — mind a két oldalon az állatvilág három előkelő fajával kötünk ismeretséget. A fülemile keserves panaszát hallani; majd a zenei skála összes arnyalatait futja végig; nemzetközi énekes marad, mert sem a cigányoktól, sem a katonáktól nem tanul melodiát; mint zenész azért marad szegénynek, s kopott külsejeért csak a verebek nem vetik meg. Ha padra ül sz le, a hangya azonnal ott szorgalmuskodik a ruhádon s hiába kéred szeretlennel, hogy ne legyen olyan szorgalmas, s vegyen magának már ő is egy kis időt kirándulásra. mint te cselekszel, ha a szigetre kerülsz. Azután egy-egy sovány szunyog környékez meg, s te hiába mész a firdő felügyelőségéhez panaszkodni, a melyyel megbotránkyozásodat fejeznéd ki a fölött, hogy a felügyelőség sziget állatait csak lakással látja el, s szűkkeblűen nem ad nekik ellátást. A cserebogarat nem tartom a sziget előkelő állatának, a róla szóló szép népdal daczára. A kakuk madarat sem, daczára hogy hálával kellene iránta viseltetnünk, mert az idén tisztelte meg a szigetet először a megjelenésével, a minek, hölgyeim és uraim, az lesz a vége, hogy a jövő esztendőre meg fognak kevesbedni a fülemilek. E mellett biztos vagyok róla, hogy lovagiatlan és udvariatlan állat. Tanuja voltam, mikor egy fiatal házaspár — nászutaszóban voltak — azt kérdezte tőle ismert szokás szerint, hogy meddig élnek? S a gonosz madár három esztendőt jósoit. Egyaránt megbotránkyoztató ez a jövendőlés, akár szó szerinti, akár átvitt értelemben vesszük.

S most, későn veszem észre, hogy magam is az udvariatlanság bűnébe estem. Talán meg is feledkeztek Eulália kisasszonyról és társaságáról, a kiket a romoknál volt szerencsém megtalálni. A körjegyző úr épen magyarázza, hogy ezek a romok hatszáz esztendősek.

— Nem igaz; — vág közbe Mari néni, — azt a vékony, hosszú ablakot a régi Mátyás-templomból hozták ide, a melyiket 45 esztendő előtt láttam. Azután, hát ki hinné ezeknek a pestieknek, hogy 600 esztendő előtt úgy köveztek, mint itt látom? Hisz itt a kövek az út mentére vannak rakva s nem az útra.

— De édes néni, — szól Eufrozina kisasszony, a kit ezuttal van szerencsém először bemutatni, — azokkal a kövekkel nem köveztek; az épülethől maradtak s itten szépen összehordták, mint a virágos kertben a legillatosabb rózsákat, a melyeknek lángholó színe arva lelkünk érzelmeit ábrázolja az élet rögös útján, a hol annyiszor s majdnem mindig önző lelkekkel találkozunk. De vigasztalódjunk! Az élet nem virágos mező. bár teremnek rajta pirosító virágok, gyöngye nádszálak ók, s soha sem lesznek kepesek nádhattá változni át, bármennyire üldörze is őket a sorvettele szél!

Hagyjuk Eufrozina kisasszonyt érzelmei közetelt; bizonyosan folytatná tovább, ha János bácsi erősen nem tuszkolja a társaságot a cigányzene felé. Eufrozina kisasszony pedig keseréletes pillantást vetett a romok mellett padra, a melyet olyan ábrándosan koszorúz meg a szomorú fűzfa.

Siessünk mi is a felső szigetre, a hová hívogat a magyar zene.

A künnlakók csoportokban élvezik az ó-budai hajógyár közelletét. A kavicsos gyermekek játszanak. Egy fiatal úr keserűen kifakad Rossini Tell-ouvertürejének hegedű-staccatói ellen s egy német zenetanár munkájának tartja, a ki tudhatja alaposan az összhangzattant, de nincs invencziója; egy bécsi walczer szerzői jogát pedig Wagner Richardnak itéli oda. Megfotott ennyi zenei ismeret elől! A dohánytözsde papagája „Frau“-nak szólit minden járókelőt s folytonosan nevet a kényelmes emberek fölött, a kik nem gyalognak ki a Paszkál-malomhoz, vagy a Svábhegyre; hanem másfél órai hajózást szenvednek végig egy órai s szunyogokkal súlyosított szigeti levegő kedvéért. Ezért különösen rajtam nevelett a papagáj s én ott is hagom őt meg a mamákat, a kik a padokon okos gyermekeiket dicsérgelik s a két gigerit, a kik furkós botokkal, monoklivál, görbe hattal s fölötté izléses kék nyakkendővel fenyegetik a közbiztonságot. S sietek ismét az alsó szigetre, mert különben elmasztanám a sákkingeni trombitás „Behüt dich Gott“-ját.

Vacsorai hangulatban van az alsó sziget is s zeneül szolgál a „Das Lied am Grabe” nevű temetési ének. Majd az „Es hält nicht sollen sein“-ra kerül a sor. A kürtös jó eleve elrejt magát a csaliba. A karmester jelt ad; pinczerek, fülemilek, vendégek elhallgat-

nak a feszült figyelemmel hagynak lelkükbe német érzélgősséget csempészletni. Majd megszólal a kürt, néhány szembe köny lopódzik. Óriási taps szolgál szunyogiasztóul, s a fülemile szegyenkezve vonul a sziget közepére s ott a csillagoknak énekléi érzelmét. A tapst követi a „nach Grosswardein“ nóta, az arcok felderülnek, a budai alrendű ifjúság pedig túlpardon egyesült erővel füttyüli ez utcai dallamot. Joggal kérdehetem tehát, hogy az az érzélgős német dal van-e olyan mélyen, olyan költőien értelmes, a mely a lélek bánatos húrjaival olvad össze, hogy a léha. kicsapongó, utcazi jókedv minden átmenet nélkül legyen képes ezt felváltani? Igaza van Eufrozina kisasszonynak: az érzelmek nem állandók.

Végre — szíves engedelmükkel — a katonazenével egyetemben hajóra szállok. Az áldott véletlen egy kedves kis angyal mellé ültet. Felérintések kikerülése végett meg kell vallanom, hogy e szökehajú, kékszemű angyal — ilyenek szoktak lenni az angyalok — nyolcz-kilencz esztendő. Néhány francia szót váltok barátommal, olyanokat mondva meg, a mikről a közönségnek fölsőleges tudomást venni. A leánya figyel s arczomba mosolyog. Tudom, hogy megért s azért beszélek tovább ártatlan dolgokat. A leánya bátrabban és önértesebben mosolyog; kék szeméből ki ragyog a tudat, hogy: lássa uram, jól értem a francziát.

A hízlegés ördöge erőt vesz rajtam, s sietve akaratlanul mondom annyit:

— Décidément, c'est un ange! Valósággal angyal ez a kis leánya!

Ezt a bókot kedves szomszédnóm nem érte meg. Bátyjához fordul, tőle kér felvilágosítást.

— A szomszéd ur azt mondja, hogy te egy udvariatlan kis ördög vagy, a ki másokat nem hagy nyugodtan beszélgetni.

A leánya elszégyelte magát, s én érdemtellenül részesültem haragos pillantásaiban. A katonazene azonban békítőleg hatott indulataira. Mikorra megérkeztünk, teljesen ki van békítve, s ezt mondja oda bátyjának:

— Ha ismerném ezt az urat, azt mondanám neki: Bon soir, monsieur.

A kecses bizalmaskodást és nemes ellenségeskedést azzal viszonoztam, hogy bon soir, madame-ot kívántam kis ismeretlenemnek, s ő egy hölgyhöz illő komolysággal: bon soir monsieur-vel örvendeztetett meg.

Talán szolgált egy kis tanulsággal ez a hosszúra nyúlt felolvasás; de legfőjebb csak azzal, hogy művelt közönség előtt francziául ne beszéljünk olyan dolgokról, a melyekről azt akarjuk, hogy ne legyen közönségük.

En azonban habozok, hogy kövessem-e ezt a tanulságot; mert az ellenkezőjének köszönöm ezt a kedves kis kalandot.

Végre megérkezünk, s én a katolikus körbe megyek föl. hogy itt i. t. felolvasó barátaimmal megbeszéljem fölolvásásunk tárgysorozatát és tartalmát. . . .

RENDELETEK TÁRA

A hivatalos levélpostai küldeményeknél előforduló visszasságok megszüntetése iránt kiadott miniszteri rendelet.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől. 490. eln. szám — A m. kir. postaintézet kezelési teendőit nagymértékben szaporítja és megnehezíti a levélpostán portomentességet élvező hatóságok, hivatalok és községek azon bevett szokása, hogy levelezéseik legnagyobb részét ajánlvá adják postára. Az e részben gyűjtött statisztikai adatok azt bizonyítják, hogy az összes hivatalos leveleknek $\frac{1}{4}$ része a postán ajánlvá küldetik. A díjfizetés nélkül ajánlás kedvezményének ily túlzott használata mellett, a kezelési teendők napról-napra annyira fokozódnak, hogy a posta személyzetnek azon része, melyre ezen teher nehezedik, az ezzel járó munkát csak a legnagyobb erőfeszítéssel győzi meg s ennek következtében ma már több helyen annak szükség is fenn forog, hogy a személyzet megfelelő számban szaporíttassék. Különösen nehézséget okoz az ajánlott levelek tömeges kezelése a mozgópostáknál, a hol a kocsik korlátolt terjedelme miatt az utazó személyzetet szaporítani nem is lehet.

Ezen indokból, nemkülönben a postai kezelésben a közszolgálat érdekének sérelme nélkül elérhető könnyítések szempontjából azon kéréssel fordulok Eminentiához, méltóztassék a főhatósága alatt álló hivatalokat és intézeteket szigoruan utasítani, hogy csakis azon levelezéseiket küldjék ajánlvá, melyek pótolhatlan okmányokat tartalmaznak, avagy a melyekben határidő kitűzéséről van szó.

A portomentességet élvező hatóságok és hivatalok által jövőben követendő ezen eljárásra annál is inkább kell sulyt fektetni, mert ha ez sikertelen lenne, a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr kénytelen lenne elrendelni, hogy a postahivatalok csakis azon hiv. levelezéseket vegyék fel ajánlvá, melyekért a külön hatóság és hivatal az ajánlati díjat (darabonként 10 krt) készpénzben megfizeti.

Ez alkalommal még a következőkre hívom fel becses figyelmét. Gyakran fordul elő azon eset, hogy a hatóságok és hivatalok az általok postára adott levélpostai küldemények rendeltetési helyének megjelölésénél nem a törvényes elnevezéseket használják. sőt sokszor az utolsó postát sem jegyzik fel a hivatalos levelekre.

Továbbá nem ritkán fölszólamlásokra ad okot az is, hogy a hatóságok és hivatalok az iratcsomagok burkolatához gyenge minőségű papírost használnak s az abban foglalt nagyobb számú mellékleteket zsineggel körül nem kötik. Ennek következtében az ily célszerűtlen módon csomagolt levelek borítékai némelykor még mielőtt a tulajdonképeni postakezelés alá kerülnek, már is fölszakadnak s tartalmuk a széthullás veszélyének tétetik ki.

Végül meg kell említenem, hogy a mozgóposta-kocsikban berendezve levő fiókok szük terjedelme miatt a hosszukas alakú evelek összehajtását a postai kezelés közken kikerülni nem lehet, a miért is szükségessé válik az, hogy a hatóságok ily levelek küldésénél a negyed rétre hajtott ivnek megfelelő borítékot használjanak.

Az itt felhozottak egy részről a gyors kezelést hátráltatják, másrészt pedig a hivatalos levelek szállítása, illetve kézbesítése körül oly késedelmeket okoznak, melyekért a felelősség nem a postát, hanem csakis a külö hatóságot vagy hivaltalt terhelheti.

Van szerencsém tehát (czim) felkérni, hogy a fentebb jelzett visszasságok megszüntetése, ill. a hivatalos levélpostai küldemények nagyobb biztonsága és akadálytalan kezelhetése céljából hatóságait ily közeget a postára adandó levelek helyes csimeszésére, célszerűbb csomagolására, úgy színtén arra is utasítani sziveskedjék, hogy a postára adás előtt az iratcsomagot tartalmazó leveleket megmérlegeljük s a 20 grammal nagyobb súlyú leveleken ill. csomagokon, valamint a postafeladó könyv megfelelő tételénél is azok súlyát rendesen kitegyék.

Budapesten, 1890. évi februar hó 22-en.

Gróf Csáky s. k.

A hivatalból szüségelt anyakönyvi kivonatok pontos és gyors beküldése iránt kiadott miniszteri rendelet.

A vallás és közokt. m. kir. minisztertől: 6038. szám. Azon tapasztalat, hogy az anyakönyvvezető lelkészi hivatalok az illetékes közigazgatási hatóságok anyakönyvi kivonatok kiállítása tárgyában hozzájuk intézett megkereséseinek vagy nem teljesen, vagy nem a kellő időben felelnek meg, arra készlet, hogy ezen ügyre a fölszt. főhatóságok nagybecsű figyelmét sürögösen felhívjam.

Kétséget ugyan nem szenved, hogy úgy az allami, mint a magán élet sok és nevezetes mozzanatában a közérdek vagy az érdekel magán felek tetemes hátrányára lehet és a közigazgatási hatóságok hivatalos eljárásának akadályául szolgálhat, ha a hivatalból bekívánt anyakönyvi kivonatok vagy késedelmesen küldetnek be, vagy pedig ezek kiállítása céljából az anyakönyvek átvizsgálata nem a kellő alaposzággal és szorgalommal eszközöltetik.

Hogy az ügykezelés kívánatos gyors és akadálytalan menete ezen szempontból biztosíttassék, felkérem a fölszt. Főhatóságot, méltóztassék a joghatósága alatt álló anyakönyvvezető lelkészeket oda utasítani, hogy valahányszor közigazgatási hatóságok részéről a hivatalos ügyiratok felszerelése céljából szüségelt anyakönyvi kivonatok bekivántatnak, ezeknek beszoállítására az esetleg kitűzött határidő legszigorubb és legpontosabb betartása mellett eszközöllessék és nyomozások esetében minden alkalommal a rendelkezésre tevő anyakönyvek tüzetesen és alaposan átvizgáltassanak, nehogy felületes áttekintés miatt a kérdéses cél veszélyeztessék.

Midőn egyidejűleg a belügyminiszter urat az iránt megkerestem, hogy a közigazgatási hatóságokat oda utasítsa, hogy az anya-

könyvvezető lelkészeket csak valódi szükség fennforgása esetén és mindenkor azon módon megkeressék, mely a lelkesi hivatal állásának megfelel, remélem, hogy az anyakönyvvezető lelkészek jelen rendeletben kifejtett módon a közigazgatási hatóságok megkeresésére a hivatalból szükségelt anyakönyvi kivonatok beküldését gyorsan és a rendelkezésük alatt álló összes anyag tüzetes és beható megvizsgálása után fogják eszközölni.

Budapest, 1890. február hó 14-én.

Gróf Csáky s. k.

Vegyes közlemények.

Vízalatti-hajózás. Egy nagy jelentőségű új találmánynyal ejtettek nemrégiben meglehetősen sikeres próbát „Civita Vecchia” kikötőjében. Egy szicíliai mérnök egy öt tonna súlyú és 2,5 meter átmérőjű vasgolyót szerkesztett, melyet minden szükséges készülékkel ellátott, hogy azt a vízalatti hajózás céljaira alkalmazhassa. A készülék nevezetes részei, az „Első Budapesti Szabadalmi Iroda” Bergl Sándor mérnök jelentése szerint, egy kézzel könnyen forgatható csavarból, evezőből, fűreszből, csaknyból és egy erős fogószerekeztől áll, melyek közvetítésével a tenger fenekén levő tárgyak felszínre hozhatók.

Két ember elégséges arra, hogy ezen vízalatti járművet kezelje, melyet (belsejében helyet foglalván) tetszés szerint sülyesztnek vagy a csavar segítségével, percnyi idő alatt, felszínre kormányozhatnak. — Az első kísérlet csak annyiban mondható sikeresnek; amennyiben a próbára elszant két tengerész, röviddel a golyó lesülyesztése után ismét a felszínre jutott, magukkal hozván a megelőzőleg vízbe dobott, erősen vasalt fatörzset. — Ellenben megfúszult azon szándék, miszerint a vasgolyó egy kiszemelt bizonyos pontra, onnét pedig vissza a kiindulási ponthoz vezetessék.

A feltaláló erre nevezte a tengerészek figyelmeltenségét rója fel okul, más szakértők pedig azon körülményre utalnak, hogy a golyó belső erőzülazata a kompasst irányából elterelte. — Nagyon érdekes és felemlítésre méltó, hogy a golyó belsejéből meglehetősen jól lehetett fénykepezni a tenger fenekét. — A feltaláló elerhetőnek veli még a hiányzó alkatrészeket arra nevezte is, hogy a golyó teljesen kormányozható legyen. (B. S. közl.)

„Elefantsont-utánsat” burgonyából. Egy rendkívül kemény és vakító fehér elefantsontszerű anyag készíthető egészséges burgonyából, ha ennek egy tetszés szerinti mennyiséget hígított kénsavban megmossuk és ugyancsak ezen oldatban mindaddig főnn hagyjuk, míg a burgonya szilárd és sűrű lesz. — Ezen eljárás után a savat jól kimosván, a nyert anyag, lassan megszarítottatik.

Az ekép termelt művészi elefantsont festhető és esztélygályozható és természetesen sok hasznos célra alkalmazható; eddigelő azonban még nem sikerült, hogy a massa egy tartós fénynyel (politur) látathassék el. — Mindazonáltal igen olcsó anyagról van szó a mely kimeríthetetlen mennyiségben, idő és munkaező-pazarlás nélkül állítható elő. (Bergl S. mérnök közl.)

Az ablakok és ajtók behelyezése és kiemelése eddigelő sok türelmet és fáradságot igénylő munka volt a mennyiben a ténykedő személynek három fizipontot kellett szemelőtt tartania. — Egyrészt a beakasztással a folytonos irányzás és egyensúlyozás, másrészt a kiemelésnél a jobbra-balra való forgatás és feszegetés okozott rendkívüli nehézséget.

Ablakok és ajtók könnyen eszközölhető behelyezését és kiakasztását czelozza a Gyöngyössy Sándor budapesti vaskereskedő által feltalált és minden nagyobb államban szab dalmazás végett bejelenteti „beeresztendő ablak és ajtó pánst. Ezen találmány az „Első budapesti-szabadalmi-iroda, Bergl Sándor mérnök jelentése szerint lenyegében a felső és alsó pántrészekből áll melyeknek hengeresen hajlított részei teljesen egymásra illenek. — Az alsó pántrész belsejében egy aczelangót tartalmaz, mely felülről az ugynevezett tartópeczekhez, alulról pedig egy kis szilárd csaphoz van illesztve és előbbit felfele nyomni törekszik, olykép, hogy a peczeket körülbelül 2—3 centiméterre a felső pántrész hengeres üregébe nyulik. — Az alsó pántrészen egy megfelelő hosszúságu ter látható, melyben egy

gomb közvetítésével a peczek függélyes irányban mozgathatók. Ezen rés egy vízszintes balra nyuló kimetszésben végződik, mely arra szolgál hogy a gombot szilárdan megtámassza.

Az ablak vagy ajtó elhelyezésénél legheylesebben úgy járunk el, hogy először a felülről első alsó pántrészt normális állásba hozzuk (t. i. a peczket megeresztjük) erre a behelyezendő tárgyat felső sarkával felakasztjuk és a többi pántrészeket sorrendben egymásba illesztjük.

Kiemelés alkalmával az összes peczekek visszatolatnakmiáltal az ajtó vagy ablak szilárdabb lesz és egyszerűen leemel, hető. (Bergl S. közl.)

Egy ismert nevű magyar egyházi festő számos egyszerűbb és művésziesebb kivitelű egyházi képet (Szentek képeit) huzcolkodása miatt lehető olcsó áron elad. Van nála készen több „Madonna della sedia”, — „Immaculata”, „Exce homo és Mária” — „Segítő Mária”, — egy teljes keresztút és sok más kisebb nagyobb hasonló tárgyú kép, melyek naponként megtekinthetők Budapest, VIII. Muzeum-utca 3. földszint 2. bejárat a főlépcsőről, hova az esetleges megrendeléseket is intézhetni.

A trieszti általános biztosító társaság (Assicurazione Generali) f. é. április hó 29-én Triesztben tartott 58-ik közgyűlésén betérjesztette az 1889. évi mérlegét. A közgyűlésnek tett jelentésekből értesülünk, hogy az életbiztosítási agban a díjtartalék 2.046,093 frt 42 krrel szaporodott és 1890. december 31-dikén 26.634,162 frt 01 krrel emelkedett, míg az 1889-ben ujonnan kötött biztosítások összege 16.225.817 frt 85 krrel rugott, miáltal az 1889. december 31-ikén érvényben levő biztosítások tőke összege 116.904,648 frt 39 krrel felszaporodott. Az elemi biztosítási agakban a díjtartalék 2.194.511 frt 21 krt tesz ki, míg az 1890. december 31-dikén a jövő évekre érvényben maradó díjkötelezvények összege 23.544,053 frt 22 krrel rug. Az értékpapírok árfolyam ingadozásának fedezésére szolgáló tartalékalap 253.855 frt 74 krrel szaporodott és 1889. december 31-dikén 1.190,453 frt 60 krrel emelkedett, noha a kisorsolandó értékpapírok csakis névertékükkel lettek a merlegbe felveve. A tőkésített nyereségtartalék elérte az alapszabály szerinti magasságot 2.625.000 frttal, az ingatlanok tartalékalapja 1.289.480 frt 92 krrel emelkedett. Az 1889-ben kifizetett karok összege: 10.114.545 frt 47 kr. A társaság alapítása óta egész 1889. december 31-dikeig 227.371.940 frt 22 krnyi tekintélyes összeget fizetett ki karok fejében. Ezen összegből 139.041 kársejlet 42.396,621 frt 32 krnyi kárterítéssel hazánkra esik, az összes biztosítási alapok 2.383.389 frt 32 krrel 30.758,238 frt 42 krrel emeltek és a legjobb értékekben vannak elhelyezve. Tiszta nyereség fejében 653,438 frt 48 kr. lön kimutatva, miből minden egyes részvényre 106 arany forintnyi = 265 franknyi jutalek esik. Mint ismeretes, az Assicurazione Generali életbiztosított feleinek érdekében már évek előtt elhatározta és alapszabályainak 43. §-a értelmében keresztút is vitte, hogy az életbiztosítási ag díjtartaléka a B) mérleg szerint egészen külön kezeltetési és külön számolatik el, és hogy az alapőke és a nyereymentartalékok felét kizárólagosan az életbiztosítottak javára külön lekötötte. 1889-ben a nevezett intézet az életbiztosítási tárczaja érdekében még egy igen nevezetes és fontos lépést tett előre, a mennyiben kijelentette hogy az életbiztosítási ag különös érdekében a jégbiztosítást üzletköréből kizárja és azt mint a bal esztelőt ellen való biztosításnál tette, egy külön és czélra szolgáló intézetnek atengedi. Ez által a trieszti általános biztosító társaság üzletfelei mégis azon helyzetben vannak, hogy összes biztosításait a nevezett intézet ügynökei által helyezhetik el jól és megbízhatóan, mert a mint a baleset ellen való biztosításokat az „Első o. általános baleset ellen biztosító társaság” által intézteti el, ép úgy utálja a jégbiztosításokat a szintén általa támogatott „Magyar jég- és viszontbiztosító társasághoz” elintézés végett. Minthogy, mint ismeretes, ezen két intézet mindegyike egy-egy teljesen befizetett milliára rügő alapőke és az Assicurazione Generali jól kipróbált ügynöki hálózata felett rendelkezik és az nkivül az anyaintézet szolid elvei szerint kormányoztatik, nevezett két társaság is azon kellemes helyzetben van, hogy biztosítási ágaikban a legmesszebbre terjedő biztosítókat képesek nyujtani.

Egyházi Értesítő.

Az osztrák püspöki kar pásztorlevelet intézett az osztrák katolikusokhoz az iskola ügyben. A pásztorlevél hosszasan és behatóan fejtegeti a községi és állami iskolák hátrányait s hangoztatja a kath. iskolák szükségességét, kiemeli a **Lichtensteinféle iskola-javaslatot** s végül felszólítja a hiveket, hogy a közelgő választások alkalmával csak oly egyé-
 nekre szavazzanak, kiknek **katholikus érzülete elég garancziát nyújt arra, hogy az iskola-javaslatot katolikus szempontból fojtsák megítélni** s a kik annak támogatására hajlandóknak nyilatkoznak. A pásztorlevél alatt a következő neveket olvassuk: **Fürstenberg** Frigyes bitoros, olmüci herceg-érsek. **Schönbörn** Ferenc bitoros, prágai hg-érsek. **Maupas** Dom. Péter zarái érsek. **Czarov** Fulgent érsek, lesinai püspök. **Morauzski** Szeverin lemergi l. sz. érsek. **Zorn** Al. Mátyás görzi hg-érsek. **Sembratovits** Silvester halics-lemergi g. sz. érsek. **Izákovich** Izák Miklós lemergi ő. sz. érsek. **Zuerger** János seckau hg. püspök. **Binder** J. Mátyás pölteni, **Hais** Ev. János könggrázi, **Fosco** J. Antal sebeni, **Glarina** Nep. János capo d'istria püspökök, **Dunajesky** Albin krakói hg.-püspök. **Ferrati** Ferenc vegliai pp. **Kopp** György boroszlói hg.-pp. **Solecki** Lukács przemisli l. sz., **Lobos** Ignác tarnovi, **Schoebel** Manó leitmerici, **Bauer** Ferenc brünni, **Bodapó** Mátyás raguzai püspökök. **Aichner** Simon brixeni, **Missia** Jakab laibachi hg.-pp. **Flapp** Ker. János parenzo-polai. **Riha** J. Márton budveisi, **Valussi** K. Jenő trieszti, **Kahn** József gurki, **Radonič** Tryphon kattarói, **Doppelbauer** M. Ferenc linzi, **Rapotnik** Mihály lavanti, **Kotić** Fülöp spalato-makarskai. **Stubnicki** János przemisli g. sz., **Pelless** Julian szaniszlói g. sz. püspökök. **Angerer** Ede Isz. érsek bécsi helynök, **Haller** Ev. János m. v. szalczburgi hg-érsek **Schrab** Miksa kanonok szalczburgi helynök.

Megtérés Londonból a kath. lapok ismét örömmel teljes eseményről hoznak hírt, ugyanis **Hamel** Klóti d. grófnó visszatért az anyaszentegyházba s az ottani jesusiták templomában, t. Goslway atya kezébe letette a hitvallást. Ez azon híres és buzdó jezsuita, a kinek a konvertiták körül nagy érdemei vannak, s évekkel ezelőtt **Newman** és **Manning** (most bitoros mindkettő) anglikánokat is felvette a kath. anyaszentegyház kebelébe.

Szerkesztői üzenetek

Kérjük lapunk feléves előfizetőit, hogy előfizetéseiket hova előbb megújítsák; hátraleköszonásait pedig, hogy az előfizetési pénzeket beküldeni sziveskedjenek. A **Kath. Egyházi Közlöny** előfizetési ára júliustól december végéig csak egy ft. A jelen évfolyamból még egy-két teljes példánnyal rendelkezünk. **A misédij-alap** javára, lapunk egyik barátja s kitűnő munkatársa 210 sac. küldött be. Fogadja e helyütt, az érdekeltek nevében, forró köszönetünket. **Dr. Klinda** Teofil, ki lapunk **Leiki** pásztor című rovatát, a

FRIEDL HUBERT

hirdetés-felvételi irodája kath. lapok és folyóiratok számára
Bécs, V. Matzleinsdorferstrasse 7. sz. a.
 van egyedül és kizárólagosan jogosítva ugy az osztrák-magyar monarchia, mint egész Európából és Amerikából e lapok számára hirdetések felvételére.
 A szövegnek fogalmazása, a hirdetémenyek legezészerűbb elhelyezése, valamint a Clichék (galvanos) beszerzésére — saját beszerzési áron — a legpontosabban eszközölteik.

Zum gold Reichsapfel. **PSERHOFER J.-féle** gyógyszer-tár Bécsben
 I. kerület. Singerstrasse 15.

Vértisztító labdacsok ezelőtt **egyetemes labdacso**k neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megcsodás hatásukat fényesen bebizonyították. B labdacsok általános el vannak terjedve s számtalan orvos által lesznek rendelve. Alig van család, melyben ezen kitűnő háziszerből ne volna készletben. **1 doboz 15 labdacsoval 21 kr., 1 tekercs 6 dobozzal 1 ft 5 kr** bérmentellenül. — Utánvéttel elszállítja 1 ft 10 kr. — A pénznek előre beküldése ellen **bérmentes asszisztálással** 1 tekercs labdacsa 1 ft 25 kr, 1 tekercs 2 ft 30 kr, 2 tekercs 3 ft 35 kr, 4 tekercs 4 ft 40 kr, 5 tekercs 5 ft 20 kr, 10 tekercs 9 ft 20 kr. — Egy tekercsnél kevesebb nem szállítattja.

Sziveskedjék határozottan PSERHOFER J.-féle vértisztító labdacsokat kérni s arra ügyelni, hogy a dobozok tetején levő felírás minden dobozon a használati utasításban látható **Pserhofer J.** névalírással és pedig **veres** nyomással legyen ellátva.

- Fagy-balszam,** PSERHOFER J.-től 1 tégely 40 kr., bérmentesen szállítással 65 kr.
 - Keskeny utifü-nev,** hurut, köhögés, gőrcsköhögés stb. ellen, 1 palack 50 kr.
 - Amerikai köszvény-kenőcs,** 1 ft 20 kr.
 - Por, lábizzadás ellen,** Egy doboz ára 50 kr., bérmentesen szállítja 75 kr.
 - Golyva-balszam,** 1 tégely 40 kr., bérmentesen szállítja 65 kr.
 - Élet-essencia (prágui cseppek),** megromlott gyomor, rozemészás stb. ellen. Egy kis üveg ára 22 kr, 1 üveggel 50 kr., egy kis üveggel 12 kr.
 - Angol csoda-balszam,** 1 üveggel 12 kr.
- Az itt felsorolt készítmények kivül, mindazon bel és külföldi gyógyszer-társulatok raktáron vannak melyek a lapoknak hirdetés rovatában felsorolják, az esetleg raktáron nem levő czikk pedig kívánatra pontosan s legutánabban beszerzetük. Postai küldemények az ország határidője ellen, nagyobb megrendelés utárvét mellett a leggyorsabban eszközölteik. A pénz előleges beküldése mellett, (legzelszerűbben postautalvány mellett) a viteldij sokkal kevessebbé kord, az utánvetel mellett való küldésnél.

A legtöbb felsorolt specialitás kapható Bpestben Török József gyógyszer-tárában király-utca 12

Kitűnő kiváló munka és jó ízűet.

Kitűnő szép munkáért.

KRISZTA és TÁRSA

a budapesti oltáregylet egyedüli szállító
Budapest, IV. ker. Lipót-utca 21. szám.

Ajánlják bőven felszerelt raktárukat mindennemű római kath. és görög szertartású

m i s e r u h á k,
 dalmatikák, pluviálé és felonokát, reverendák, **czimádák,**

egyházi s egyleti lobogók, egyházi szövet, damaszt, paszománt, rojt, bojt, brüsseli és czérna egyházi csipkében, sz. szobrok, csillárok, kelyhek,

Monstrancziák,
 stáció-képek, úrkoporsó stb. stb.

Oltár keresztutai
 és más képek festését elvállaljuk; készítünk a legelőkelőbb művészek rajzai után

oltárokat,
 szószékeket, szent sirokat, keresztelő kutakat, bronz, china s valódi ezüst tárgyakat u. m. kelyheket, ciboriumokat, oltár, tabernaculum és fali gyertyatartókat, **szászó keresztet papficalekat,** 3 és 4 hangu oltárcsengőtyüket, füstölőket, tömjéntartókat.

Arany és ezüst himzések bármely rajz szerint művészi-
 leg készölnek. — Tűzaranyozás v. ezüstözés gyári áron saját gyárainkban legrövidebb idő alatt készölnek.

Megrendeléseket szegényebb egyházközségeknek részlet-
 fizetés mellett is eszközölünk.

Nem tetsző tárgyak visszavételnek vagy kicserélteknek.

mint azt a hozzánk békezerzett nagy számú levél tanúsítja, általános megelégedésre s kiváló szakképzettséggel vezeti. Melchisedech bácsi kísérletében, bosszabb tartózkodásra Regensburgba utazott. — Dr. Klinda, ha lapunk valamely t. olvasójának Regensburgban elintézendő dolga lenne, szíves készséggel ajánlja fel szolgáltatásait. Levelleit: W. Eser, Herrn Dr. Klinda Regensburg, czímmel kérjük, ez esetben, ellátni.

Örömmel jelentjük, hogy lapunk t. rovatvezetőinek száma ismét egy kitünő erővel szaporodott. Dr. Konrád úr Béla előnyösen ismert fővárosi novellairó, a Százlevelű rózsza, a Végzet, a Hegy mögül és az Orgonaa g zsenialis írója, elváltatta Tárca rovat vezetését, mely így a Közöny hasábjain állandó polgárjogot nyert. Kívánjuk, hogy új rovatvezetőink jóízű humorosa sok derült és kedves órást szerezzen lapunk t. olvasóinak.

Rósahegy. Lapunk elvével homlok egyenest ellenkezik, hogy oly művekről mondjunk ítéletet, melyeket nem láttunk; és így, bár a könyv tudós szerzőjét személyesen ismerjük, benne egykori kedves tanárunkat és igazgatónkat üdvözöljük, a beküldött sorok közlését mégis csak akkor ígérhetjük meg, ha az illető könyvet a kiadó beküldi.

Adjunk jó könyveket ifjaink kezébe, a pótlással együtt megérkezett s az illető rovat vezetőjének kezében van. A mint sorát eljethetjük, jönni fog. Szíves közreműködésére továbbra is számítunk. Hát többi tudós kollégáinak mit vételtünk, hogy oly nagyokat hallgatnak?

Társadalom reformátorai. Eszmedus, de kissé kuszált dolog. Különböző ez is Regensburgba utazott, hol majd Dr. Klinda — megfészeli. A másikat várjuk.

Adám? hol vagy? de régen mondtuk már, hogy: Deo gratias!

Jóbarát. Hogy tud lyet elhinni? Nem tudja, hogy a Karhásiak örökös szegénységet fogadtak? Hát csak nem hazudolják meg magukat Magyarországon!? És a Közöny? Tessék kérem megpróbálni, majd úgy maga fogja látni, hogy... O

Az 1866-iki sorsjegyeket, melyek hozzánk beküldettek, beadtuk a beváltással megbízott pénzügyvezetőnek, de a beváltás maga csak egypár hét múlva lesz foganatosítva. A venyek nálunk vannak s kívánatra átküldhetjük.

A török sorsjegyek közül nem huzattak ki: 0,396.678, 0,743.012, 0,743.465, 87.479, 0,062.317, 0,062.318, 0,062.319, 0,062.320, 0,155.577, 0,155.580, 0,183.474, 0,315.251, 0,570.811.

Jótétemény semmivel.

Hogy az emberi leleményesség a villany és gőz korszakában sok és bámulatos találmányt képes felmutatni, az nem szorul bizonyításra; de hogy a leleményesség semmivel is képez legyen jótétemény, még pedig kézzel fogható, nemes jótéteményt gyakorolni, azt a t. olvasóval elhitetni elig lehet. Pedig e sorok ezéjja nemcsak elhitetni az itt mondottakat, hanem meggyőzni is azon állítás valóságáról, hogy igenis lehet semmivel is jól tenni, csak akarat kell hozzá.

Meg kell azonban jeyeznemen, hogy e szó alatt: „semmi”, nem oly hüvely nélküli kard értendő, melynek nincs pengéje, hanem nagyon lényegtelen tárgyat reális értéke, mely matematikailag meg nem állapítható. Vegyünk pl. egy szivar végét. Ez ugyan magába véve nem semmi, vagyis nem penge nélküli, nyeletlen, bicska, ha-

Arjegyzék kívánatra bérmentve és ingyen.

Gyár: BUDAPEST. külső vaczi-út 41. szám alatt

POZDECH JÓZSEF UTÓDAI

(THURY JÁNOS és FIA)

első magyar fuvó-gyár,
harang-és erőszöntő-gépek
Szabadalmazott

harangfelszerelés

és
nagy szerkovácosság.

Az osztrák-magyar államvasút indóháza közelében.

Budapest, Gyár-utca 22. Sz. 8.

Szávost Alphons

magkereskedése

BUDAPEST, Arany János-utca 11.

ÁRJEGYZÉK

kívánatra ingyen és bérmentve.

Alapítottatt 1793

Alapítottatt 1793

Ifj. Giani Károly

templomi szövet, egyházi szerek, zászló és műhimzési gyáros

Bécs, VII. Westbahnstrasse 21.

ajánlja a ft. Papság becses figyelmébe tökéletesen stilszerű és művészies kivitelű egyházi szereit, mint: casulákat, dalmatikákat, pluvialékat, teljes ornátusokat, szertartási tárgyakat és zászlókat, azon tiszteletteljes kéressel, miszerint gyártmányaim szíves megrendelése esetében, egyedül a fent jelzett címre

kegyeskedjenek használni, mint hogy

külön főraktárt

nem tartok.

Dús tartalmu képes árjegyzékek díj- és bérmentesen küldetnek.

Gratzel Sándor

a főtiszt. kath. Papság bizományosa.

Bécs, I. Baunermarkt 5.

Ajánlja különlegességeit, u. m.:

GUILLON-féle (Páris)

oszt. cs. és magy. kir. szabadalmazott
„ÖRÖK-LÁMPA”
készülék.

Ezen készülék az egyedüli, mellyel 6-13-szor 24 óráig tartó egyaránt szépen s folyton égő „örök-lángot” nyertünk.

Az örök-lámpa készülék ára 2 frt 75 kr., a szab. bél egy évi tartamra 1 frt 60 kr. 1 kl. elsőrendű olaj 54 kr.

Az olajat egy évi szükséglet fedezésére külön e célra sajtolt anyagból

16¹/₂ kilós, szilárd üvegből készült s jól bedugaszolt tartályokban — kosárba csomagolva — szállítom.

16¹/₂ kilo olaj a 54 kr. 8 91

Az üveg kosárral 1 80

Szállítás a vasúthoz 30

Összesen: 10 81

1889. évi egyiptomi tömjént

4¹/₂ kilós megrendelés posta-csomagban, bérmentve küldetük:

1 Kl. I. legfin. átlátszó, illatos, gyöngy 1 55

1 > II. fin. fehér, illatos, csepp-alaku 1 20

1 > III. tisztá, jó illatú, morzsa — 75

Teljesen tiszta méh-viaszgyertyák

Egy kiló 2 frt 75 kr. — (Valódiságkért és tiszta anyagáért 1000 frtal kezekedem.)

Kitünő új templomi gyertya.

Ezen gyertya a lekiünőbb műviaszgyártmány és csupán gyári áron szállítom. Ára:

4-10 kilóg a 1 kiló 1 55

10 kilón felül a 1 kiló 1 50

Diszes oltári lámpák

Ezen lámpák akadémiái művészek rajzai után diszesen és tartósan készíttvők. Bronzjain izlésesek öntvényű dűsan aranyozva 1 45

ugyanaz diszes bojtjal 9 50

Nagy templomok számára 85

Oltár-lámpa-zsinór, olasz modorra piros kenderből, 10 méter hosszúságban 6 golyóval és gajpju bojt és aranyozott rojtjal 8 frt.

Plébánia-pecsétnyomók ruggany-tábol 2 50

szentképpel és szöveggel 5 50

Tiszta összhangzó-csengetyűk 6 50

nagyobbak és finomabbak 8 50

Gyertyagyújtó és eloltó szarú 1 80

1 messzely Benzín üveggel — 45

Diszes, nagy, sekrestyébe való lavabó faszínre fényezve 4 50

Gyontató kézi-lámpa, csinos könnyű alakban, fényezve 4

vastag köszörről üveggel — 3 80

Diszes oltár-szövegek

ára, a hozzáadott anyagmennyiséhez azonnali szemittatit, mintát bérmentve küldök. — Tapestry-szövegeket 68 cmtr. széles méterje 2 frtől 3 frt 40 krig. — Velour (bársony) méterje 3 frt 50 kr. — Fehéz virágborjú méterje a 40 és valetur 210, az öszvevarrásáért méterenkint 20 kr fizetek s csak ennyi azamiók.

Szentelvíztartó prábázüsttel bevonva

Szép és szolid kivitelben 5

Asszessorium ezüstözve 2 80

Szentelvíz-hintó 1 80

Ablutatio doboz, kristályból 1 80

Betegfelátogató kapszullák, china ezüstből ezüstözve 4 — frtől 5

Valódi kék papi köntös posztó 5 25

Kanontáblák, szépen kiállítva 6 50

Cingulum vászonból, szolid 1 40

Alamizna perzel, érc kapszullával finom lakattal, selyemből 7 50

Diszes Velum licni selyemből 46

Tabernakulum kulcs-bojtjal 40 — 2 50

nem valami; de kérem, méltóztassék valakinek kiszámítani, mennyit érhet a mi pénzünk szerint egy 1 és fél kros szivarról levágott végecske? Azt hiszem, mindenki felhagy a számítás problémájával és rezultatumként ki mondja: semmit.

Vannak azonban a szivarvégnél még csekélyebb dolgok is. Ilyeneknek tekinthetők az elhasznált hírlap- és levélbélyegek. No ha már egy levágott szivarvég értéke a semmivel, úgy bizonyára az elhasznált 1 kros vagy bármely értékű levélbélyeg még anynyi értéket sem képvisel. Ez azonban csak látszólag van így s mint mindennél, úgy a látszat ezeknél is csal, még pedig a csalódás kellemes. Mert bár igaz, hogy egyetlen egy szivarvégecske s egy elhasznált levél- vagy hírlapbélyeg értéke semminek mondható, de ezek nagymennyiségben mégis igen jelentékeny értéket képviselnek.

Vannak ugyanis szenvedélyes bélyeggyűjtők, kik százakat költenek az egész civilizált világon forgalomban volt, vagy jelenleg is forgalomban lévő elhasznált bélyegek összegyűjtésére, s egy-egy teljes bélyeg-album nemcsak tanulságos valami, hanem valóban szemet gyönyörködtető, kellemes látvány is. És hogy a különböző bélyegek beszerezhetők legyenek, létesültek e célra külön kereskedések, amelyek közvetítik a bélyegek eladását és vételét. Vannak oly levélbélyegkereskedések is Németországban, melyek több száz munkást foglalkoztatnak a bélyeggyűjtők szortirozával s évenként több millió bélyegforgalmat csinálnak.

Méltóztatnak látni t. olvasók, hogy az elhasznált levélbélyegek nem afféle vad emberek gyermekeinek fogságából való kiváltására fordítatnak,* mint az eddig tévesen értelmezteiket, hanem műkedvelők gyűjtik össze s ilyenek száma az egész világon el van terjedve.

Azokban a jótékonyág gyakorlása az említett szivarvégek- és elhasznált bélyeggyűjtők csak úgy lehetséges, ha az egyesek gyűjteménye az ilyenről foglalkozó „Aradi szegény tanulókat segélyező egyesület”-nek beküldetik, mely 50 és 100 ezerenkint értékesíti. S miután vannak olyan bélyegek is, melyeknek ezrét 1, 2, sőt 8 frttal is fizetik, igen üdvös volna az említett jótékony egyesület működését a sok «semmi»-vel támogatni. Hisz alig van család, mely valakivel levélbeli összeköttetésbe nem volna; tehát elhasznált levéljegy majd minden családnál találtatik. Az egyes családok apró tagjai, főleg az iskolába járó gyermekek, szívesen foglalkoznak a jegyek összegyűjtésével, főként akkor, ha figyelmük felhívatik arra, hogy velük szegény társaikkal tesznek jót; a jótékonyág erényének gyakorlása pedig az embernek legszebb, legnemesebb tulajdonai közé tartozik. Tegyük tehát jót a «semmi»-vel.

Szükségesnek tartom azonban felvilágosításnéként megjegyezni, hogy a bélyegek ne vétsenek le a papírról, mert azáltal nagy részök megsérül s ha a csipkézettek egy kis része is leszakad, használhatatlanná lesz a legbecsesebb levéljegy is. Legczélsezeribb ollóval úgy levágni, hogy köröskörül 1 centiméter papír is maradjon; így teljes épségben lévén a jegy, használhatósága biztosíva van.

Alulírott köszönettel elfogad az említett jótékony célra szivarvégeket s bármely régi, vagy a mostani használatban lévő honi és külföldi levél- és hírlapbélyegeket s azokat nyugtávtávozni kész. Arad, 1890 jun. hó.

Csik János igazg. tanító,
a szeg. tanul. segélyző egyesület gazdája.

KESSLER J. és S. BRÜNN.

7 Ferdinandgasse 7.

Legnagyobb és legolcsóbb bevásárlási forrás a tavaszi és nyári évadra.

Nyári

Kammgarn-szövetek,

kiválóan díszes és tartósak uri öltönyre, 20 különféle mosható színben, 20 ctm. szélességben.

1 teljes öltöny

6.5 méter csak 3 frt.

Az első megrendelés meggyőző bennünket a mosószövetek kitűnőségéről.

Brünni posztó-szövetek

feltűnő olcsó árak mellett szállítanak, u. m.:

(csakis jó anyagból)

3.10 Mtr. teljes öltönyhez	3.75
3.10 " jobb "	5.50
3.10 " finom "	8.50
2.10 " felöltökhöz	6.—
1 drb francia piquet mel- lényhez	1.50

Talár-szövetek a főt. Papság részére (nyári kabátokra is alkalmias) 120 ctmtr széles 1 méter 1.50
fekete peruvien és doszkin-szövetek szalon-öltönyhez, 3.25 méter 10 frttól fölfelé.

Díszes kiállítású minta-kártyák 400 mintával a szabómester urak részére bérmentlenül!

Árjegyzékek uri és női fehérműek- kötszövészeti- és diszárúkból, minták posztó és rőfös árúkból díj- és bérmentesen küldetnek. A szállítás utánvétel mellett történik.

Női divat-árak.

Koczkás és sujtásos divat-kelmék 60 ctmtr szélességben, hálókötösök és gyermekruhákhoz 10 méter 2.50

Joupen és háromszálan szövetű kelmék, mindenféle divat-színben I. 3.50 II. 2.80

Alkalmi vétel! Tartós-színű francia zefir-kelmék, 75 ctmtr. szélességben, gyönyörű színváltózzal 10 méter, most csak 3.50

Brokát- és Jacquard divat-kelmék 60 ctmtr szélességben és minden képzelhető színben 10 m. 3.60

Doris, legújabb koczkás divat-kelme. tiszta gyapju, 10 méter ezeltől 10 frt most csak 6.50

Nervi, 90 Ctmtr szélességben, igen szép sujtásos és minden divat színben van raktáron, 10 méter csak 4.50

Kázmír, dupla szélességben fekete és színes 10 méter 6.50

Véknyomású kreton 10 méter 3.50 és 3.20

FELLNER LAJOS

kötélgyáros

Budapest—O-Buda.

Ajánlja

minden e szakmába vágó tárgyakból dúsán felszerelt raktárát. Külön megrendeléseket is elfogad és rövid idő alatt pontosan teljesít.

Hirdetéseket
lapunk részére
elfogad a
kiadóhivatal.

BUDAPEST,
V. Lipót-tér 9. sz

HILZER P.

cs. és kir. udv. harangöntő

Bécs-Ujhelyben (Wiener-Neustadt).

ajánlja öntődjét harangok és egyéb zeneszerzőleg összhangzó harang csoportok szállítására, bármily nagyságban és hangbeosztás szerint. Jótállás: az eljött hangért, tiszta összhangzásért, a legjobb érczért. — Harangfelszerelés kovácsolt vasból, mely által a nagy harangokkal is könnyű a harangozás. A megrendelések gyorsan, lelkiismeretesen, a legintézősebb árak és szociális feltételek mellett szállítatnak.

Kitüntetések: koronás arany érdemkereszt szorgalmas működésért. Két haladási érem 1873. a fogadalmi templom 260 mázsányi harangcsoportjéért. A bécsi iparkiallítás aranyérem 1880. Iparkiallítás Budweis 1889. díszokmány. — Alapítási év: 1838. Eddig 1,252,800 kilogram sulyban 4640 harang szállítatott el.

Harmonikus 4 hangu sekrestye csengetyűk 25 frt.
Harmonikus oltári csengetyűk élénk hangzással, darabja:

Alpakkából: 4 csengetyűs 14 frt. 3 csengetyűs 11 frt.
Sárgarézből: 4 csengetyűs 10 frt. 3 csengetyűs 8 frt.

Gersheim-féle szabadalmazott Örök lámpa-bél. Szabadalommal az osztrák-magyar monarchiában, Franciaországban, Belgiumban és Németországban: **approbálva** a nagyméltóságú és fölisztelendő brixeni és trienti herceg-püspökök által; 2000 felüli elismerő nyilatkozat mint **legjobb és legolcsóbb** gyártmány; 20—30 százalékos olajmegtakarítás. 4—14 napi égési tartam. Szétküldés bérmentesen. Fizetés csak melegegészség esetében. Apolnák, továbbá fehér, rózsás, rubin, sárga, zöldszínű, aranyozott csiszolt üvegek szent sírokhöz, a legutányosabb áron. Gersheim öröklámpa-bél készítő telepe Feiszticzbán, a Dráva mellett.

Gyors és biztos segítség gyomor bajok s azok következményei ellen.

Az egészség fenntartására, az élelmedvek s ennek folytán a vérnek tisztítására és tiszta állapotban való fenntartására és a jó emésztés elősegítésére a legjobb s leghatásosabb szer a mar is mindenütt ismeretes és kedvelt.

életbalszam Dr. ROSA-tól.

Ezen életbalszam a legjobb s leggyógyhatásosabb gyögyfűvekből a legmondásosabban van készítve s különösen minden emésztési bajok, gyomorégés, étvágyhiány, savanyú felbőgés, vértőlulás, aranyeres bajok stb. stb. ellen teljesen hatáshoznak bizonyul. Ily kitűnő hatású következtében ezen életbalszam egy helybonyult, megbizható házi-szerzővé lett a népek. Ára egy nagy üveggel 1 frt, kis üveggel 50 kr. Elism. ör. iratok azrei bárkinék megkintés végett rendelkezésre állnak.

Öväs! Hamisítások elkerülés végett, mindenkit figyelmeztetek, hogy az egyedül általam az eredeti utatítás szerint készített „Dr. ROSA-féle életbalszam“ minden üvegecskéje kék burkukba van csomagolva, melynek hosszoldalain „Dr. ROSA életbalszam“ s „fekete szász“ címzett gyógyszer-tárból, FRAGNER B. PRÁGA 205—III., német, cseh, magyar és francia nyelven olvasható, széles oldalain pedig az ide nyomott védjegy látható.

Dr. ROSA életbalszama valódián kapható csak a készítő

FRAGNER B.

főraktárban, gyógyszer-tár „a fekete szász“ Prágában 205—III., BUDAPESTEN: Török József úr gyógyszer-táránál, Király-utca 18. sz. és Budai Emil úr városi gyógyszer-táránál a Városház-téren.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszer-táránál ezen életbalszamból.

Ugyanott kapható:

„prágai általános házi-kenőcs“

Ígyb ezer házi-nyilatkozattal alismert biztos gyógyszer mind-máskégy adások, sebek és gonyedések ellen. Ezen kenőcs biztos eredménnyel használható, a női emelő gyuladagánál, a tej tepesedésénél s az emelő megkeményedésénél szűlekor, kelevénynél, vérdaganatoknál, gonyes fakadékoknál pokolvaránál, körömgonyedésnél, az ugynevezett körömgonyedésnél, elokeményedéseknel, felpufladásoknál, mirigydagadatoknál, zsírdaganatoknál, ermeketlen tagoknál stb. Minden gyuladást, daganatot, elkeményedést, felpufladást a leg-rövidebb idő alatt fájdalom nélkül felszívja, kicseréli és kigyógyítja.

KAPHATÓ 25 ÉS 35 KRAJCSZAROS SELENCZKÉBEN.

Öväs! Mivel a prágai általános házi-kenőcsöt sokszor utánozzák, mindenkit figyelmeztetek, hogy az eredeti utatítás szerint csak nálam lesz készítve, s akkor valódi, ha a sárga ércszelence, melybe öltetik, vörös használati utatításokba (melyek 9 nyelven nyomták) és kék kartonba — melyen az ide nyomott védjegy — burkolva van.

HALLÁSI BALSZAM a legbizonyosabb, számtalan próbáltatott hallási tehetőség visszanyerésére. — Egy üveg ára 1 frt.

Európában legjobbnak elismert és legkedveltebb padlófénymáz a

REICHENFELD-féle

NEGATORIN

egy tartóssága, mint feltűnő szép ténye és könnyű kezelhetősége folytán, azonfelül hathatós óvszert képez a rovarok ellen és kiirtja azokat minden padozattól, hol NEGATORIN alkalmaztatik.

Kapható a gyári raktárban:

REICHENFELD N.-nél

Budapestben, VI., Teréz-körút 1 b.

ovábbá minden nagyobb fűszer- és droguista-üzletben. Árak használati utatítással 1 szelence 1 kilogramm 1 forint. fél kgr. 50 kr.

VÉDJEGY

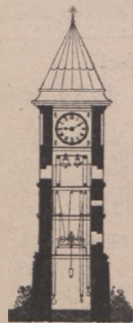
Med. univ.vers.

Dr. Kontúr Béla

bél- és bőrgyógyász.

Rendel: VI. ker., Teréz-körút 22-ik szám alatt délután 2 óráig.

Toronyórákat,

ugyszintén órákat iskolák, kaszárnyák, gyárak és egyéb nyilvános épületek, mint vasúti állomások számára szolidan készítve s a legújabb szerkezet szerint olcsó ár mellett szállítok.

Templomoknak s községeknek előnyös fizetési engedményeket szívesen adok.

Költségvetéssel bérlikor ingyen és bérmentve szolgálok.

Liebling Richárd

toronyóra- s mechanikai műhely-tulajdonos.

Speising, Bécs mellett. Hauptstrasse 66. szám.

GERENDAY A. és FIA

ACAD. SZOBRÁSZ.

MÁRVÁNYMŰ GYÁRA

BUDAPESTEN

MÁRIA-VALÉRIA UTCZA 2 SZ.

Rajzokkal díjmentesen szokásunk

Cyan-odvar és műterem.

Molnar utca 4

MAGYAR SZEMLE

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

megjelen minden vasárnap másfél vagy két nagy ivben.

A MAGYAR SZEMLE közül elbeszéléseket, vidám rajzokat, költeményeket, esztetikai és kritikai dolgozatokat, társadalmi jellemzéseket és iránycikkjeiket. — A MAGYAR SZEMLE kiváló munkatársak díszes sorával, szellemének erejével és bátor föllépésének következetes irányával a leg-méltóbban képviseli a magyar szépirodalmat. A MAGYAR SZEMLE rendkívül változatos, sokoldalú és gazdag tartalmával a legkellemesebb szórakozást nyújtja minden műveltségű olvasónak, egyesegeknek és egész családoknak. Élvezetes olvasmányt találhat a lapban mindenki; s a fiatal leányoknak is kezebe adható. A MAGYAR SZEMLE irodalmi, társadalmi, közeleti mozgalmainkat, a nemzet és a világ eseményeit röviden ismerteti, tárgyalja, bírálja, tehát nem csak mulattat, de tájékoztat is. — A MAGYAR SZEMLE nagy gondot fordít rendkívül érdekesítő talány-rovatának összeállítására. Rejtvényeinek megfejtői közt hétről-hétre nagy értékű jutalmakat, becses új könyveket sorsol ki, melyek a lap negyedévi árát mindig, de gyakran a lap egész évi árát jóval meghaladják.

A MAGYAR SZEMLE ára:

egész évre	6 frt
félévre	3 frt
negyedévre	1 frt 50 kr.

A MAGYAR SZEMLE kiadóhivatala

(Budapest, VI., uj-utca 14. szám)

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Rovatvezető: **Kaposi József.**

Dante.*)

Töllehet tárgysorozatunk Dan teről és Michelangiolo ról ígér csekélységetől felolvasást, — szives engedelmükkel, tisztelt Hölgyeim és Uraim, én ezennel csak az elsőnél — Dantenál — maradok. A rendelkezésemre álló idő rövidsége nem engedi, hogy, — párhuzamot vonva e két rokon genie között, — megvalósítsam eredeti tervemet, s érzem, hogy nagyon meg kell elégednem, ha ily szűk keretben pusztán az egyik szellemóriás képét is főbb vonásaival rajzolóan tehetőségemben áll

I.

Többféle mód van, tisztelt Hölgyeim és Uraim, a hogy Dantet, az olasz irodalom atyját s szerintem a kereszténység, a katolicizmus legnagyobb költőjét, hatszáz esztendő s piedesztálján magunknak elképzelhetjük. Az egyik mód, a melyről szólani akarok, szerfölött naiv és népies. Hasonlít ama vernaai anyókájához, ki mikor a Divina Commedia első részének, az «Inferno-nak» közzététele által immár híressé lett poetát háza előtt elhaladni látta, szomszédnőjéhez fordult s annak fülebe súgva mondá: Ime, ez az, ki tetszése szerint a pokolban jár s onnan visszatér ismét a földre, hogy leírja — a kárhözottak kinjait . . . Nézd csak mily göndör a haja és a szakállá, s mily fekete az arca. — bizonyára a pokol nagy melegétől és füstjétől . . .

. . . A másik mód sokkal költőibb . . .

Beszélik, hogy a száműzött Dante az Apenninek rengetegei között bolyongva, egykor a Fonte Avellana nevű kamalduli apátság eszterházi kolostorához ért . . . Fürkésző tekintettel, némán szemlélte ennek viharezett, mohos falait, s a szerzetes-testvér ismételt tudakozódására, hogy mi járban van és mit keres, végre határozott, erőteljes hangon csak ezt válaszolá: a békét, a békét . . .

. . . Jellemének egy harmadik, gyöngéd vonását önmaga jegyezte föl . . . Ama hölgy halálának évfordulóján, kiről csakhamar mi is megemlékezünk, az ifjú Dante szobájában ült s egy tábláscsokra szárnyas angyal-fejeket rajzolt. — Így áldozott a gyászoló kegyelet oltárán, elmélyedésében észre sem véve, hogy háta mögött előkelő férfiak állanak . . .

Azok, kiknek az életben némi tapasztalásuk van, jól tudják, melyik az a kor, midőn az ifjú — öntudatlanul — mindig egy bizonyos név betűit s egy bizonyos arcz vonásait rajzolja mindenfelé . . .

. . . Költői hivatásának tudatára, mint az rendesen történni szokott, Dante is első szerelmével ébredt. E szerelem relikváriuma az a kis könyvecske, melynek ő a „Vita Nuova“, az „Uj

élet“ czimet adta. — Történt egy napon, — írja ebben, — hogy sétám közben oly ösvényen haladtam, melynek mentén kristálytisza patak csörgödezett, s nyelvem mintegy akaratlannal megindulva mondá:

Donne ch' avete intelletto d'amore,

Io vo' con voi della mia donna dire. —

Hölgyek, kik értitek mi a szerelem, hölgyemről vágyok veletek beszélni . . .

. . . De ki az a hölgy, a kiről Dante beszélni óhajt? . . .

. . . Egy híres vizsgálóbíró, valahányszor nagy bűnöst vezettek eléje, mindanyiszor azt szokta volt kérdezni, hogy hol van az asszony, . . . s ha az asszonyt nem tudták előmutatni, kiadta a parancsot: Keressétek az asszonyt! . . . Én ugyan a vizsgálóbírónak egy csöppöt sem adok igazat, s hinni semmi esetre sem akarom, hogy minden súlyosabb bűntény oka nő legyen, azt azonban mint határozott tényt állíthatom, hogy minden jelesebb költemény létrejöttét valamely hölgynek köszönheti. — Dante költeményeire nézve ez a hölgy: — Beatrice . . .

. . . Beatrice-ről az utóbbi időben sokat vitakoztak. —

Némelyek rá akarták fogni, hogy nem is volt hús és vérből való igazi emberi lény, hanem csak allegoria; a theologiának, az egyháznak, vagy nem tudom én minek az allegoriája. — Mások, mint Aroux és Rosetti, még messzebb mentek, mikor holmi középkori titkos társaság szünbolikáját vélték fölfedezhetni benne. — Részemről erős a meggyőződés, hogy a Dante Beatriceje valósággal létezett, s nem volt csupán elvont fogalom, sem jelkép vagy eszmény. Dante ismerte őt. Kilencz esztendő volt, mikor május 1-én először látta, — s a nyolcz éves leánykát megszerette . . . Valljuk meg őszintén, hogy a nyolcz esztendő theologiát, vagy a nyolcz esztendő egyházat nagyon nehéz lett volna megszeretnie, hallgatva arról, hogy bizonyos sajtáságos izlést is árult volna el ezáltal. — Beatrice 24 esztendő korában halt meg 1290 június 9-én. Az olaszok épen az idén ünnepeleik halálának hatszázados évfordulóját. Az olthatatlan szerelem s a bánat Dantenak szárnyakat adott, melyeken lángképzelmével az égi szférákon túl, az Isten trónjáiig emelkedett, miután már előbb vizionálta hölgyét a Purgatórium hegyének magaslatán. . . .

. . . De Dante nemcsak ezt az esziniyi, ezt a föld porától tiszta s minden köznapi felfogástól távol álló szerelmet ismerte, s azért, mert nem csak ezt ismerte egyedül, kemény szemrehányásokat is kellett hallania másvilági utjában Beatricejétől . . . S mégis, mily meghatóan irt ő arról, ki szintén nagyon, de nem büntelenül szeretett: . . . a szegény Francescáról! . . .

. . . A Pokol V. éneke az, melyet Dante a szerelem áldozatainak szentel. — Oly számosan vannak ezek, hogy a költő elszörnyűködik láttukra. Ott van Dido, Cleopatra, Helena, Paris, Trisztán s az ó-világ sok hölgye és lovagja . . . Pokoli forgószél kavarja őket ide s tova. — nem hagyva nekik pihenést, a

*) A budapesti kath kör f. év május hó 21-iki estélyén felolvasta **Kaposi József.**

minthogy a földön a szenvedély miatt nem volt nyugalmuk . . . Tán nem élek vissza türelmükkel, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, ha egész terjedelmében fölolvassom e hasonlíthatlan szépségű helyet, — előre bocsátva, hogy Dante vezérét, Virgiliust nevezzi mesternek s hogy Francescanak és Paolo-nak gyilkosa, Gianciotto, az előbbinek férje s ennek testvér-bátyja volt . . .

«Most fájdalmas hangokat kezdék hallani; oda jutottam, hol tömérdek siralom érte fületem. Azon helyre jöttem, mely néma minden fénytől, s mely zúg, miként a tenger (viharban, ha ellenséges szelek csatáznak rajta. Soha sem szűnő pokoli orkán ragadja magával itt a lelkeket, s ide-oda forgatva, dobálva gyöttri őket . . . Mikor az örvény széléhez érnek, fogaikat csikorgatják, jajgatnak és sirnak, átkozva az isteni hatalmat . . . Megtudtam, hogy ily kinokra azok kárhoztak, kik a testiség bűnében éltek, az ész alárendelve az ösztönnel. — S mint hideg időben a sereglélek nagy és tömött csoportokba verődnek szárnyakon: úgy viszi a szél a gonosz lelkeket. Erre-arra, föl és le rángatja őket s nincs semmi reményük nem hogy nyugalomra, de még csak enyhültre sem. S mint a daruk hosszú sorokat képezve bús krugatással röpülnek a légben; úgy láttam jönni, a szétlöt sodortatva e siró lekeket. — Azért mondom: „Mester, mily népek ezek, kiket a lélek így ostoroz?” —

„Az első a csoportban, melyet ismerni akarsz, — mondá ő, — sok nemzetek királynéja volt: . . . Szemirámisz . . . A másik az, ki szerelemből öngyilkos lön (Didó). — Utánna Cleopatra jön . . . S láttam Helenát, ki oly hosszan tartó bajnak volt okozója. Láttam a nagy Achillest, kinek végül a szerelemmel kellett küzdenie. Láttam Párist és Trisztánt s ezernél több árnyat nevezett még meg s jelölt ki nekem ujjával, kiket mind a szerelem küldött másvilágra. S mint mesteremtől egyenkint megnevezni hallám az ó-világ hölgyeit és lovagjait, szájalom fogott el s szinte elbódultam. Majd felkiálték: „Dalnok, szeretnék beszélni ama kettővel, kik együtt lebegtek, s kiket a szél oly könnyen látszik hajtani.“ — És ő: „Vigyázz, ha közelebb lesznek hozzánk, a szerelem nevében kérd, mely üzi őket, s meglásd jönni fognak.“ — A mint a szél felénk sodorta őket, fölemeltem hangomat: «Oh, gyöttrött lelkek, ha más (az Isten) nem tiltja, jöjjetek beszélni velünk.» — S mint vágytól üzött galambok kifeszített erős szárnyakkal sietnek az édes fészek felé, úgy hagyták el őök Didó körét, úgy szálltak felénk a gonosz légen át; — oly hathatos volt gyöngéd fölhívásom. — «Oh nyájas, résztvevő lény, ki a bibor-sötét légen át jössz hozzánk, kik vérünkkel öntöztük a földet: ha kegyelne a mindenség királya minket, számodra békeért esdenénk hozzá, mert sajnálsz minket nyomorunkban. Bármit óhajtasz mondani és hallani: hallgatunk szavadra s megfelelőnk, míg a szél, mint mostan, szünetel.

»Siede la terra« . . . Bocsánat, hogy néhány sort az eredetiben idézek, de a versek zenejét, ritmusát és harmoniáját a legjobb fordítás sem adhatja vissza.

Siede la terra, dove nato fui,
Sulla marina, dove il Po discende
Per aver pace co' seguaci sui . . .

»Szülőföldem a tengerparton fekszik, ott, hol a Pó mellékfolyóival nyugodni tér . . . Szerelem, mely a nemes szívet gyorsan megragadja, az kötö ezt külső bajaimhoz, s még most is sújt a mód, a hogy azoktól megfosztaték. Szerelem, mely a viszonyszerelmet el nem engedi, oly erővel készít tetszeni neki, hogy — a mint látod — még most sem hagy el engem — S szerelem vitt egy halálba minket.»

Távol áll tőlem, hogy kommentálni akarjam a bámulatrémelt verseket, vagy hogy föl akarjam hívni a figyelmet ama nagyszerű gradációra, mely az eredeti három utolsó stanzájában észlelhető. — Amor szóval kezdődik az első, s míg ebben csak

lángragyújtó, varázserejű, boldog és gondtalan a szerelem, addig a másodikban az Amor a viszonyszerelmet el nem engedi — che a nullo amato amar perdona. — s a harmadikban már szeretettjével együtt halni kész . . .

Amor condusse noi ad una morte.

. . . A folytatás nem kevésbé remek. Virgiliusnak feltűnik, hogy Dante elmélázva áll s kérdi, hogy mire gondol . . .

»S felelek: Hajh! mily édes gondolatok s mily hő vágy vitték ezeket a gyászos lépésre!« — Aztán feléjük fordúlva mondom: »Francesca, kinjaid bússa tesznek s meghatnak egész a könyekig, de mondd azért, az édes sóhajok idején mily jele s mint engedte Amor, hogy fölismerjétek sejtelmes óhajtásaitokat?«

S ő: . . . Nessun maggior dolore,
Che ricordarsi del tempo felice
Nella miseria . . .

»Nincs nagyobb fájdalom, mint a boldog napokra való visszaemlékezés a nyomorúságban . . . De mégis, ha oly nagyon kívánod ismerni szerelmünk keletkezését, úgy teszek, mint a ki egyszerre sir és beszél. Egy napon kedvtelésből Lancelot-ról olvasánk, a mint a szerelem halójába keríti őt. Magunk valánk s egész gyanútlanul. Az olvasmányból többször föltekinténk s ilyenkor pir futá el arcainkat. De egy pont volt csupán, mely minket legyőzte. Olvasva, hogy a vágytelt mosolyra mint tapadt a csók, . . . ez, ki soha sem fog megválni tőlem, egész lényében remegve csókot nyomott ajakamra. — Galeotto lön a könyv és az, a ki írta. — Az napon többet nem olvasánk. — Míg az egyik lélek így beszélt, a másik annyira sírt, hogy a szánalomtól elájultam s úgy estem el, mint elesik a holttest.»

. . . A Francesca epizód kétségkívül a középkor egyik legmeghatóbb szerelmi története. Mily szeretetreméltó tartózkodás nyilatkozik meg Francesca szavaiban, mikor elbeszélésének végéhez ér! . . . »És az napon többet nem olvasánk« . . . s a pokol második közében, mily rettentő anatómát mond ez a szegény kárhozott lélek a rossz könyvekre s az erkölcstelen iratokra kifakadásával: »Galeotto fu il libro e chi lo scrisse.« — Csábító volt a könyv s az is, a ki írta . . .

. . . Dante szerette Beatricét, ismerte az emberi szívet, részt vett a nyilvános élet idegemészítő küzdelmeiben. Ahhoz, hogy nagy költő legyen, semmi sem hiányzott nála már — csak a fájdalom; — az a nem tudom mily hasonlíthatlan és bevégzett tökélyű valami, a mit az erényhez a balsors csatol, s a mely nélkül e bús földön nagyságra eddig — mondja Bougaud — nem volt elég sem a lángész, sem a dicsőség. — A fájdalom keresztezte tette Datet igazán nagygyá. — Az volt a sorsa, melynél kegyetlenebb egy hazáját igazán szerető férfit alig érhet. — Száműzték Florenczből. — — S száműzetésében még hozzá keserűen kellett tapasztalnia, hogy mily sós izü masnak a kenyere, s mily fárasztó a föl és lejárás idegen lépcsőkön:

. Come sa di sale
Lo pane altrui, e com' e duro calle
Lo scendere e il salir per l'altrui scale.

. . . Elhagy mindent, mi kedves és drága a szívének —
Tu lascerai ogni cosa diletta
Piu caramente . . .

s szegényesen, povero assai. — tölti el hátralévő éveit; . . . de azért szereti hazáját, mely miatt az igaztalan száműzetést is eltűri . . . A remény olykor még föl-fölesillant előtte s hinni vélte, hogy nagy költeménye, a »poema sacro«, melyhez az ég és föld nyújtottak segítő kezet, s mely több éven at soványnya tette. — le fogja győzni honfitársainak kegyetlenségét s más hanggal és más hajtattal fog visszatérni, hogy keresztségének forrásánál a koszorút, mint költő, fejére tegye . . . Álmaiban már látni vélte drága

házját, de az álom mindvégig csak álom maradt s fájó bánattal vallja be, hogy minden szerencsétlen sajnál, de legnagyobb részvétellel mégis azok iránt viselkedik, kik számkivetésben selymölöve, honukat csak álmukban láthatják.

Az összehasonlító nyelvészet fő problémái. Irta Dr. Giesswein Sándor. A győr-egyházmegyei hatóság engedelmével. Győr, 1890. Nyomatott Surányi János könyvny. int. A szerző tulajdon kiadása. (8-r.) 216 lap.

Honnét s mikép keletkezett és fejlődött a nyelv anyaga és rendszere? honnét a nyelvek sokfélesége? egy nyelvből származik-e a föld ezernyi nyelve és dialektusa? avagy több őnyelvet kell-e a különböző nyelvek alapjául feltételeznünk? minő okok hozták létre a nyelv módosulását? minő volt az emberi nem ősi, kezdetleges nyelve E kérdések az összehasonlító általános nyelvtudomány fő problémái, melyekre a nyelvészeti iskolák nem mindenben összhangzó választ adnak. Szerző ezek közül roppant apparatussal, mindenkor a tudomány színvonalán állva, elegáns modorban különösen a következő két kérdést tárgyalja:

1. A nyelvek sokfélesége összeegyeztethető-e az emberi nem egységes eredetével? 2. Mikép keletkezett a nyelv s minő volt az emberi nem ősalapota? Tisztán nyelvtudományi szempontból az első kérdésre a következő felelet adja: »A jelenleg rendelkezésünkre álló anyag nem elegendő annak feltétlen bebizonyítására, hogy valamennyi nyelv egy őnyelvből származik: s miután a legtöbb nyelv fejlődése ismeretlen, s ilyen is marad, nincs remény arra, hogy a nyelvészet valamikor minden kétséget kizáró tudományos bizonyítékát adhassa annak, hogy valamennyi nyelv egy őnyelvből származik. Mindazonáltal, minthogy az összehasonlító nyelvészet, különösen ott, hol a nyelv fejlődését figyelemmel kísérhette, első tekintetre teljesen eltérő szokat közös gyökérre vezethetett vissza, s ennek alapján oly nyelveket, melyek látszatra különböznek egymástól, egy családba foglalt: nagyon is valószínű a föltevés, hogy valamennyi nyelv egy őnyelvtől veszi eredetét.« A második kérdés vizsgálatánál szerző a végeredményt a következőkben foglalja össze:

1. Nem fogadhatjuk el a tradícionális elméletét, t. i. hogy az ember a nyelvet csakis Istentől tanulhatta, mert azon hamis föltevésből indul ki, hogy szó nélkül nem lehet gondolkodni.

2. A nyelv nem származhatott pusztán csak valami őszlőből, sem a reflexmozdulatok magukban véve nem teremthették meg. Igaz ugyan, hogy az emberben megvan a közlés őszlője, mely arra indítja, hogy érzelmeit s indulatait nyilvánítsa s másokkal közölje, de az őszlő rendszeren nem terjed ki a közlés módjára. Igaz az is, hogy az ember indulatait s érzeit (öröm, fájdalom stb.) önkéntelen reflex mozgulatok (mosolygás, nevetés, sírás stb.) által nyilvánítja; de hogy a szóbeszéd egészen más természetű, velők össze sem hasonlítható közlésmód, az kitűnik abból, hogy míg a reflexmozdulatok mindenütt s minden időben egyformák maradnak, addig a nyelv örökösen változik.

3. Az evoluzionisztikus és naturalisztikus elméletek szempontjából a nyelv keletkezése teljesen megmagyarázhatatlan. Az *ens irrationale*, vagy *rationale*-ből ép oly kevéssé válhatott önmagától *ens rationale*, mint a hogy szervesléttestből nem lesz saját erejéből szerves test. Ez elméletek folytonos *circulus vitiosus*-ban mozognak, midőn azt mondják, hogy az ember a beszéd által lön gondolkodó lény s a gondolkodás által beszélő lény.

4. A vad népek nyelveiből merített tapasztalatok megcáfolják azt az elméletet, hogy az ember eredeti ősalapota a természetes vadság volt. Az állatias vadember önjerejéből soha sem tudta volna a nyelvet megalkotni, s az a bamalatos tökéletesség és kifejezésbeli finomság, mely egyik másik teljesen műveletlen (ugynevezett vad) nép nyelvében nyilvánul, fényesebb multra utal: e népek nem a fejlődés lépcsőjén állanak, hanem a hanyatlás lejtőjén.

5. Hittudományi, bölcséleti és nyelvészeti szempontból leginkább megalkodható az a vélemény, hogy a nyelv in potentia Isten ajándéka, in actu az ember szabad működésének terméke. A csinos kiállítású kötet ára 1 frt 50 kr.

LELKIPASZTOR.

Rovatvezető: Dr. Klinda Teofil.

A nyilvános ájtatosságok kézi könyve.

(A szatmári egyházmegye számára.)

Ezen cím alatt hagyta el a közelmúltban a sajtót egy 160 lapra terjedő füzet, mely nemcsak a szatmári egyházmegye hatóságának jóváhagyásával, hanem ha sejtelmünk nem csal — egyenesen annak kezdeményezése folytán, a lelkes főpásztor útmutatása és ellenőrzése mellett készült. Manapság, midőn mindenféle a katolikus nagy világban jobb szellem és egészségesebb nézetek kezdenek az egyház szertartásaira vonatkozólag is tért hódítani, örömmel tapasztaljuk, hogy ez irány elől hazánkban sem zárkoznak már el, hanem iparkodnak szertartásainkat eredeti egyszerűségükbe visszaállítani, megtisztítani azokat azon salaktól, melyet a racionalisztikus és jofiniszitikus törekvések korszakában a nyilvános ájtatosságok közé csempészett idegen kéz és ellenséges befolyás gyakorolt. Ki ne ismerné a vadabbnál vadabb imádságokat, a sületlenebbnél sületlenebb enekeket vagy letenyéket, melyeket kath. nyilvános ájtatosságok alkalmával elmondottak, elénekelték vagy elimádkoztak? Igen a külföldön felburjánzott racionalisztikus elvek: a gallikanizmus, janzenizmus és jofinizmus romboló hatása érezhetővé lett nemcsak Francia és Németországban, a hol igen sok egyházmegye sutba dobva ősrégi szertartásos könyveit, a kor szellemének megfelelő új rituálékkal pótolta azokat, hanem hazánkban is; a mennyiben az egyházellenes elvek emleim nevedekett papságának egy része annyira vitte, hogy német kaptafára hozott új módú szertartásokat honosított meg. Vagy nem ezen romboló szellemnek maradványa-e hazánkban, hogy igen sok helyütt még manapság is magyarul temetnek, de sőt mint halljuk még esketnek is? Vagy ki ne hallotta volna, hogy a szabadságharc alatt egyes tulbuzgó fiatalabb papok mennyire magyarisították még a szertásokban és nyilvános ájtatosságokban is?

A római szentegyház rituáléja azonban e körülmények között is megőrizte eredeti tisztaságát, egyszerűségét és melóságát, melynek visszaállításában egymással vetekedik a fiatalabb papság, mert elvei es eszejárása, a jó nevelés es helyes oktatás folytán, melyet jelenleg a szemináriumokban nyer, egészen elüt a végétől, melynél fogva lelkesedik is mindenért ami római es katólikus.

Ezen egészséges iránynak — melynek első nyilvános útját a kalocsai új rituále írta meg két évvel ezelőtt — köszöni létét a szóban forgó füzetke is, a mely minden ízében — számolva mindazonáltal hazánk egyes ősrégi szertartásaival — alkalmazkodik a római szentegyház hitelés es hivatalos szertartásos könyveivel. *A nyilvános ájtatosságok kézi könyve*, latin es magyar nyelven felöleli mindazt, a mit a papnak nyilvánosan hitközsege előtt mint liturgusnak végeznie kell u. m. a vasár es ünnepnapi, nem különben nagybőjti, május havi, kereszt-úti ájtatosságok; a buza szentelő, keresztjáró napok es úrnapi körmeneteinek rendjét: — a nagypénteki sirbatétel es nagyszombati feltámadás szertartásait, szóval az év különféle szakáiban előforduló összes nyilvános ájtatosságok rendjét. Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül azon helyes intézkedést, hogy e füzetkében mindenütt csak az egyház által elfogadott három letenyével találkozunk ugy, hogy az adott utasítás értelmében Jézus sz. szívéhez vagy Krisztus szenvedéséről végzendő ájtatosság alkalmával mindenkor csak a jóváhagyott s Jézus sz. nevérel szóló letenyé mondandó. Nemkülönbön nepomuki sz. Janos vagy sz. Alajos tiszteltére rendezett ájtatosság a mindenszentek letenyéjének elmondásából áll. hozzá tevén az illető szentnek a római misekönyvből vett kollektáját. A loretti letenyé hasonlóan csak azt bizonyítja, hogy e füzetke összeállítója tanulmányozta a legújabb szertartásos könyveket, mert a letenyé végén nem ugy mint eddig a *Gratiam tuam quaesumus* hanem a *Concede* imádság van.

Sok szepet mondhatnánk még e füzetke felől, a mely azonban miután maga magát dicseri, nem szorul a mi dicseretünkre s csak annyit koczkatatunk meg, hogy minden a mit magában foglal az egyház sajátja. — az imádságok nem szarnypróbálgatások, hanem a kath. egyház szellemének visszatükrözése s a gyöngy-

nél gyöngyebb imádságok, fohászok — melyeket csak avatott kéz gyűjthetett egybe — ily nagy számban — a sz. lelket vallják szerzőjüknél.

Öszinte szívből üdvözlöljük ennél fogva a szathmári-megyét, a mely elsőnek jutott azon szerencsés helyzetbe, hogy egy egységes egyházmegyei imádságos könyv fével rendelkezik. Ezzel legalább eleje van véve azon nem épületes, de sokszor még boszantó körülménynek, hogy a hány plebánia, vagy a hány lelkész annyiféle imádságos könyv, annyi féle ájtatosság. Midőn tehát lapunk oly sokszor hangoztatja a szertartásokban való egységet, teszi azt azon meggyőződésben, hogy ez által benszöbbsé válik mindinkább a viszony köztünk s az egyház középpontja: Róma között, a mely mindnyájunknak szerető anyja. Adja Isten, hogy mennél többen megértsek szavunkat a mely előtt csak egy cél lebeg: Isten méltó dicsősítése és imádása a külső szertartások által, a mi azonban csak engedelmesség által érhető el.

Melchisedech bácsi.

Decreta. Congr. Rom.

Dubium. In ordine Missae post Lavabo in oratione: Suscipe s. Trinitas, plures recentiores Rubricistae graves, dicunt loco in honorem B. Mariae semper Virginis esse legendum in honore B. M. Estne horum sententia sequenda et correctio hoc in loco Missalis facienda?

Resp. Legendum: in honorem (S. R. C. 25 Maii 1877 in Ratisbonen.)

Dubium: An stricté et rigorose obligat rubrica Caerem. Epp. praecipiens, ut tum ss. Eucharistia in tabernaculo, tum aqua benedicta ad fores ecclesiae in apposito vase servata qualibet hebdomade renovetur? Resp. Quoad ss. Euch. et illius hebdomadalem renovationem affirmative; quoad aquam benedictam optandum ut servetur laudabilis consuetudo. (S. R. C. 7 Sept. 1850. in Paris.)

Dubium: Utrum celebrans, alios vel rem aliquam v. g. Oblata benedicens, debeat manum semper extensam tenere, aut manum inflectere; rubrica enim de ritu Elebr. Missam (C. III. n. 5.) unicum tantum modum benedicendi praescribit. Resp. In benedictionibus congruentior iuxta rubricas et ritum, videri modum benedicendi manu recta, et digitis simul unitis et extensis. (S. R. C. 24 Junii 1683 in Alb.)

Dubium: Auctores liturgie non conveniunt, an in festo pretiosissimi sanguinis commemoratio ss. Sacramenti facienda sit, si coram smmo. exposito missa solemniter celebratur; alii negant... estne facienda commemoratio ss. Sac. in hoc festo? Resp. Negative. (S. R. C. 18 Julii 1884. in Ratisbon.)

FELELETEK.

Jézus szentséges szívének ünnepe,*

mely a szertartásokra felügyelő bizottság 1889 június 28 kért határozata értelmében az első rangú (dupl. I. cl.) egyházi ünnepekéig közé lett főlvéve, az idén jun. 13. padoai sz. Antal napjára esik. Ezzel összefüggésben, több kérdés megoldására kértek fel bennünket, a mi ezennel meg is teszünk, még pedig az egyház nyelvén, deakul.

1.) In festo ss. Cordis Jesu, adhibendus est color albus; (S. R. C. 17 Aug. 1771. ord. s. Aug. Erem.) huic decisioni conformis est, rubrica Missalis: „colore albo utitur... in festo cordis Jesu“ (XVIII. 2.)

2.) Missa tam in festo, quam in missis per annum votivis de eodem ss. corde dicenda est: „Miserebitur.“ nam ea quae assignatur pro aliquibus locis et incipit: „Egredimini“ tantum pro dioecesi Venetiarum est approbata et concessa. (Editio typica Missal. Rom. Ratisbonae 1890.)

* Ezen felelet a szerző hibájából előző számunkból kimaradt; ha az időre már késő. — jövőre mégis hasznát vehetjük.

3.) De s. Antonio Patavino C. hoc anno nihil fit, quia iuxta rubricas reformatas duplex min. nec transferri, nec — occurrere dupl. I. Cl. — ad ritum simplicem reduci et commemorari potest.

4.) In ecclesiis, ubi s. Antonius est Patronus, offic. recit. est iuxta Directorium de ss. Corde Jesu, cui etiam missa correspondere debet neque licet orationi (ss. Cordis) adiungere commemorationem s. Antonii, quia hoc festum transferendum est in diem prox. haud impedit. Liberum autem erit, — praecipue si adsit concursus populi — celebrare duas missas: unam (vel plures) de ss. Corde, alteram eamque unicam de Patrono eccl. i. e. s. Antonio votivam, quae tamen iuxta rubricas et decreta sollemniter cantari debet. Si ergo in parochia unus tantum adest sacerdos, non potest celebrari de s. Antonio, sed missam convenientem debet legere officio.

5.) Si s. Antonius esset Patronus, eiusque festum etiam in foro observaretur: ipsa die 13 Junii fiat de eo ritu dupl. I. Cl. cum octava, translato festo ss. Cordis Jesu in diem sequentem i. e. sabbatum 14 Junii, amoto exinde festo s. Basilii E. C. D. in diem proxime liberum secundum rubricas. Decretum etenim S. R. C. diei 28 Junii 1889 haec habet: „Idem festum feria VI. post Oct. Corp. Xti. tamquam in sede propria, recolatur; et nonnisi solemnitatibus ritus dupl. primae classis universalis ecclesiae, nempe Nativ. S. Joann. Bapt. ac. Ss. Ap. Petri et Pauli, necnon, festis particularibus eiusdem, seu Dedicationis ac Titularis Ecclesiae, locique Patroni quando haec duplici praeecepto fiant, locum cedat; quibus in casibus, die immediate ea insequenti, veluti in sede propria reponatur.“

A püspökké avatás évfordulója.

(Caerem. Epporum Lib. II. C. 35.)

1.) Singulis annis, in diebus anniversarii Electionis et Consecrationis Eppi, Missam solemnem vel per ipsum Eppum, vel per aliquam Dignitatem, seu Canonicum, ipso praesente, celebrari convenit; quae, si dies Electionis, seu Consecrationis venerit in die aliquo festivo, celebrabitur de festo, cum paramentis festo convenientibus, et cum commemoratione pro Eppo.

2.) Si vero venerit in die feriato, celebrabitur, prout in Missali. cum paramentis albis, et una tantum collecta pro Eppo, videlicet Deus omnium fidelium Pastor et Rector etc. et si Eppus celebret, dicat in oratione. Me indignum famulum tuum, quem huic Ecclesiae (praesae voluisti) etc., sed in reliquis omnia circa caeremonias servabuntur, quae supra propriis in locis explicata fuerunt.

A czeremoniale szavai a mint láthatja, elég világosan szólnak, de hogy az ön által érintett kérdés egészen tisztázva legyen, közlünk még egy-két idevágó dekretumot.

1.) Anniversarium Consecrationis est dies missis, quo peracta fuit consecratio. non dies alicuius festi mobilis. (12. Sept. 1840. Cenoman.)

2.) Missa solemniter in anniversario electionis et consecr. Eppi, in eccl. cathedr. et colleg. Dioeceseos est praeeptiva, accedente mandato Eppi. (13 Aug. 1858. Granaten.)

3.) De Eppo translato celebranda est missa in ecclesia, cui praesertim recurrende die quo Papa eum tali Ecclesiae praefecit. (2. Sept. 1741. Aquea.)

4.) Si anniversarium Eppi, inciderit in Dominicis I. et II. classis, missa solemniter de consecratione dici non potest, et addatur tantum oratio pro eppo. (12. Sept. 1840 in Cenoman.) neque licet hanc missam celebrare in duplicibus II. Classis, sed addenda commemoratio sub unica conclusioné; in festis dupl. I. Cl. neque haec commemoratio fieri potest. (12. Sept. 1840. Mechlin.) Occurrere vero festo duplici maiore non de praeepto, missa de anniversario Consecrationis cani potest, infra oct. privileg. autem non. (20. April. 1888. Urgellen.)

5.) Anniversarii huius commemoratio fieri debet per universam dioecesim in omnibus missis tam lectis quam cantatis, ab universis sacerdotibus — etiam extraneis — saecularibus et regularibus non obstante contraria perpetua consuetudine; — fieri nequit in dupl. I. Cl. et diebus, qui, unicam admittunt orationem. (17. Sept. 1785. Portugall. — 23. Maii. 1835. Namurcen. — 22. Sept. 1703. Vienn. in Austria.)

6.) Si in aliqua dioecesi oratio pro papa sit ab Ordinario imperata, occurrere anniversario elect. vel consecr. Eppi. dicenda est haec, et omittenda illa pro Papa. (5. Martii 1870. Olomucen.)